

Academia Bârlădeană

Anul XIV, 3 (28), Trim. III, 2007

Revistă editată de Societatea literar - culturală "Academia Bârlădeană"
Președinte de onoare: C.D. Zeletin ● Președinte: Elena Monu

Liceul Teoretic "Mihai Eminescu" din Bârlad.

George Tutoveanu - comemorare: *Doi poeți și un reporter*

Gheorghe Ionescu, viitorul poet George Tutoveanu, s-a născut la 20 noiembrie 1872 în cartierul Podeni din orașul Bârlad. Tatăl său era de loc din Sălcești - Tutova și fusese cântăreț bisericesc la Catedrala orașului, iar mama sa fusese casnică. La bunicii dinspre tată, în satul Pupezeni, comuna Sălcești, poetul și-a petrecut copilăria până în anul 1879 când a început să învețe carte. A învățat mai întâi la „Școala lui Robu” în Bârlad, când se împrietenește cu viitorul tipograf C.D. Lupașcu, care îi va deveni sprijin cultural mai târziu, apoi la Gimnaziul real tot din Bârlad, după care a absolvit în 1897 Școala Normală de institutori din București.

Îl întâlnim în această funcție în 1898 la Craiova, apoi din 1903 la Bârlad, dar activitatea lui didactică trecuse și prin orașele Oltenița, Focșani și Fălticeni.

Activitatea literară îi este legată de volumele proprii – „Albastru”, „Balade”, „Tinereță”, „Poezii alese”, „Sonete”, de conducerea unor publicații literare – „Făt-Frumos”, „Freamătul”, „Florile dalbe”, „Scrisul nostru”, „Graiul nostru”, dar mai ales de Societatea cultural-literară „Academia Bârlădeană”, înființată la 1 mai 1915 împreună cu Tudor Pamfile și părintele Toma Chiricuță.

Este fondatorul Bibliotecii publice din Bârlad în 1909, dar și al Societății Scriitorilor Români la 28 aprilie 1908.

În perioada guvernării intelectualilor lui Nicolae Iorga, G. Ionescu-Tutoveanu a fost prefectul neangajat politic al județului Tutova

S-a stins din viață la 18 august 1957, la vârsta de 85 de ani.

*

Parcă a fost ieri, dar au trecut de atunci 50 de ani. La 20 august 1957 presa centrală din România consemna înmormântarea lui G. Tutoveanu: „În jurul sicriului - G. Constandachi, Polidor Tutoveanu, G.G. Ursu, Ion Șuşnea, Emilia Milicescu, Ion Istrati și

I. L. Boldici din partea Uniunii Scriitorilor”. Într-o altă publicație, o ilustrație avea explicația: „G. Tutoveanu în carul cu boi pe ultimul drum - 20 august 1957”.

La Bârlad ziarul „Steagul roșu” de la 18 la 22 august s-a ocupat de toate, dar n-a scris nimic despre George Tutoveanu!

De abia la 26 octombrie 1957, într-o sâmbătă, a sosit la Bârlad „comanda specială - Liber” de la Iași - sediul comitetului regional al PCR - și ziarul *Steagul roșu* a publicat poeziile „Vouă, celor tineri” și „Strămoșii” de G. Tutoveanu, iar în chenar negru „G. Tutoveanu” de Constantin Ciopraga, un documentar preluat din „Iașul literar” nr. 9/1957.

Apoi aceeași tăcere. După un an-doi, o încercare de comemorare a poetului G. Tutoveanu este amânată, pentru că persoana avea... poezie semănătoristă.

La mormântul lui G. Tutoveanu de la Cimitirul Eternitatea din Bârlad pelerinajul populației, dar mai ales al prietenilor, al admiratorilor și al elevilor s-a ținut lanț. Amintirile nu puteau fi oprite, însăși lespedeza funerară le împospăta, arătând ce a fost pentru omul plecat „Moldova mea”:

„Când va suna-ntr-o zi și pentru mine,/ Din turla veche, clopotul de-aramă/ Și voi porni spre zările senine/ Și pe cer se va mai stinge-o

stea,/ Să mă cuprinzi cu dragoste de mamă/ La sânul tău cel cald, Moldova mea”.

În „Păstorul Tutovei” din octombrie-decembrie 1942, când prietenii îi sărbătoriseră împlinirea vârstei de 70 de ani, Tudor Arghezi publicase medalionul „Poetul G. Tutoveanu”, „tabletă ce rămâne una din cele mai frumoase pagini pe care le-a scris în prodigioasa lui carieră de prozator”, subliniază C.D. Zeletin într-o convorbire cu Sabina Măduța, publicată în „Curierul național magazin” nr. 30 din 9 martie 1992, cu prilejul omagierii lui V. Voiculescu de Societatea medicilor scriitori și publiciști din România, scriere pe care o reproducem:

„Sunt peizagii în care ai vrea să ai un bordei și la o cotitură de munte dai de o casă cu cerdac, în care ai dori să te hodonești. Tutoveanu e un peizaj cu brazi și o casă cu cerdacul pe izvoare.

Nu m-am văzut cu poetul Bârladului de cinci ori într-o viață, dar ori de câte ori am schimbat o strângere de mână sau câteva vorbe cu poetul, am plecat de lângă el cu o răcoare în suflet binefăcătoare și totdeauna la fel. Repetarea identică, la mari intervale de timp, a impresiei e revelatoare. Îmi place să mă gândesc la el și-mi face bine. De ce nu i-aș mărturisii-o pe neașteptate, într-o scrisoare tipărită?

Dacă nici de astă dată nu m-aș învrednici să-mi împlinesc gândul, mi-ar rămâne un gol. Și poate că n-o să ne mai vedem niciodată, ca să-mi permit încă o amânare. Mustața poetului e albă, ca și a mea, și cine știe?... Poate să nu-i mai pot scrie eu și poate să nu mai aibă prea mult răgaz a mă citi nici el. Astăzi mai suntem.

Îmi place sufletul lui și-mi place înfățișarea care i-l cuprinde, figura lui florentină, gulerul lui alb, sticlos, frânt pe o cravată nouă, meticuloasa lui acuratețe de floare. Îmi place sunetul vocii în care-i bate inima, ochiul lui cinstit, lumina de statuie de parcă a fizionomiei. Parcă ar avea o pelerină lungă, neagră, și parcă, dedesubtul ei, o

→ spadă de smalt.

De câtă multă vreme să nu-l fi văzut? Ieri, l-am salutat la o răspântie de vagoane, în oraș. Aceeași aristocratică voie bună discretă, aceeași

omenie dulce. Ținea în palmă cartea lui de „Sonete”, ca într-o mână de sticlă o icoană de ivoari, atât îi era coperta de imaculată; înalt și frumos în costumul lui de constantă ceremonie. Senin și ascetic, chipul lui vine întotdeauna de departe, din pergament, poate din *Cina* lui Da Vinci. Nu știu ce mi-a spus, ce m-a întrebat; mă uitam la obraz, la degete, la surâsul lui de gingașă bunătate și m-am dus în drumul meu cu surâsul lui învelit, ca într-o batistă albă de in un pătrat de anafură; și n-am vroit să-l pierd. Îi plagiez aci surâsul, ca să mai păstrez ceva după ce a zburat și să i-l restituți inefabil poetului, care m-a bucurat cu el. Mi-ar plăcea să știu că Tutoveanu e un om fericit. Licărește în el o candelă din noaptea Crăciunului pe zăpadă, o virginitate de naștere din nou, și trezește o aromă de zambilă din noaptea de Paști, o transfigurare de înviere. Mă farmecă și mă obsedează, bătu-l-ar norocul!”

Într-o evocare făcută lui G. Tutoveanu citesc din George Nestor următoarele: „L-am cunoscut pe George Tutoveanu când mă aflam în ultimele clase de liceu, prin 1940; nu știu cine mă îndemnase să merg la dansul, știu însă că eram singur când i-am bătut în poartă. Casa lui se afla în spatele Școlii Normale, gardul și porțița înfundau capătul de sus al Bulevardului Epureanu, stradă liniștită pe vremea aceea, străjuită de plop sădiți când la

cârma țării se afla Nicolae Iorga, care în scurta lui guvernare, pusese să conducă județele poeți și alți oameni de carte, străini de partidele politice. Atunci fusese prefect de Tutova și George Tutoveanu și, după propriile-i spuse, sădise și plopii pe Bulevardul Epureanu”.

A fost primit de „o femeie blajină și voinică”, Zoe Frasin, soția lui Tutoveanu, care i-a făcut semn s-o urmeze.

„N-am avut când să iscodesc mai mult împrejurimile, femeia cea primitoare m-a îndemnat să intru în tindă și de acolo pe ușa din stânga. Era o încăpere mare, cu mobilă puțină, predomina în mijloc o masă lungă, neagră și neacoperită, pe luciul ei într-un colț se aflau câteva cărți, iar în mijloc trei sau patru coale albe, una din ele înnobilită de scrisul poetului. George Tutoveanu se afla în picioare, lângă un scaun cu spetează dreaptă și înaltă, era îmbrăcat într-o haină neagră, mai lungă decât știam eu că arată hainele și, cu toate că vremea era călduroasă, purta în jurul gâtului un fular de mătase subțire. Nu-l văzusem până atunci, îl cunoșteam doar după o fotografie în care era îmbrăcat în haină albă și avea o figură semeață. Omul din fața mea arăta altfel, avea chipul surâzător, privirea blajină de parcă m-ar fi știut de mult, statura dreaptă și, mai presus de toate, era frumos. La vremea aceea G. Tutoveanu avea 68 de ani și cea mai puternică primă impresie pe care o făcea unui elev de liceu era aceea că i se părea un om frumos. Încă 20 de ani după aceea aveam să înțeleg că la omul acesta frumusețea era totală...”

Felul cum am fost primit de poetul Bârladului îmi amintește de altă primire care a avut loc peste ani de zile în București, anume la «Mărțișor»”.

Iată și un alt medalion-evocare a aceluiași George Nestor, făcut lui Tudor Arghezi:

„M-am dus acasă la Tudor Arghezi trimis de George Tutoveanu. Cineva mă sfătuisese să nu bat la poarta mare a «Mărțișorului», ci să caut o porțiță laterală și așa am făcut. Am cotit-o din stradă spre stânga, pe un ogor, am mers cale de o sută de metri sau poate mai mult pe lângă gardul prin care grădina

se vedea foarte bine și am ajuns la porțiță. M-am oprit, am privit casa și copacii din jur, printre copaci o sumedenie de magazine și cotețe, păsări de curte care rătăceau pretutindeni. Lângă un coteț, un om bătea cuie într-o ladă.

Deasupra porțiței era atârnat un clopot sau poate numai un fier (nu mai rețin exact) în care am bătut după ce întârziisem destul iscodind proprietatea poetului și întârziisem pentru că mă jenam să întrerup omul de la treabă. Era în toamna anului 1946, în septembrie, și auzisem că Tudor Arghezi nu o ducea foarte bine cu viața de toate zilele, că lucra grădina și-i vindea produsele la piață sau chiar acolo, la «Mărțișor». De aceea, deși nu-l vedeam bine, eram aproape sigur că cel care bătea cuie era marele poet în persoană.

La dangătul clopotului s-a îndreptat de șale, s-a întors și fără să lase ciocanul din mână a privit lung spre porțiță. Eu n-am zis nimic, eram departe și apoi îmi pierise deodată tot curajul.

Priveam cum se apropie pe sub copaci un om cu capul rotund, descoperit, îmbrăcat de lucru, cu mânecele cămășii suflecate, cu un mers încet, ușor legănat. A deschis porțița încet, a rămas locului dincolo de prag și m-a privit fără să zică nimic. I-am spus că veneam din partea lui G. Tutoveanu de la Bârlad și în clipa aceea chipul poetului s-a luminat, m-a privit cu mai mult interes, cu ochii limpezi și prietenoși, a schimbat ciocanul din dreapta în stânga și mi-a întins mâna.

Nu voi reproduce fraze de-ale lui, mi se pare o impietate să reproduc

după zeci de ani, cu pretenții de exactitate, fraze rostite de oameni mari.

În anul următor, 1947, George Tutoveanu avea să împlinească 75 de ani și ar fi bucuros să știe că prietenul său își va aminti de lucrul acesta. Tudor Arghezi a zâmbit și a spus că va consemna evenimentul, că e bine să-l sun la telefon atunci, mai aproape de aniversare”.

Iar urmare promisiunii făcute, la 20 noiembrie 1947, în ziarul *Adevărul*, la rubrica „Tablete” de Tudor Arghezi apărea: „Un medalion, Poetul G. Tutoveanu”: „Un telefon al unui profesor din Bârlad:

- La 20 noiembrie, poetul nostru împlinește 75 de ani și-i pregătim o sărbătoare.

- Cei mulți înainte! am răspuns cu același tempo precipitat. Ce face domnul Tutoveanu între trandafirii lui din Tutova, cu numele cel frumos?

- E bine sănătos.

Drept să spui, nu mă îndoiam. Flăcăul acesta, turnat în perfectă verticală dintr-un metal care nu

coclește, nici nu prinde rugină, e hotărât să îndure 400 de ani, cu o continuă pubertate, feciorelnic, ca un înger de spații înalte; recte un arhanghel. Ceea ce-l deosebește, la fizic, de asemenea făptură, e redingota, e gulerul întotdeauna cu lustru, e cravata, e mărgăritarul ei, e batista de în alb din comisura buzunarului de la piept și sunt mânușile impecabile. Un om cu miros a lavandă, un om-porumbel, un om construit din sidefurile, reflexele și nuanțele scoicii.

El face parte din seriile inefabile ale naturii, olecuță cum se zice pe la Bârlad, olecuță ametist, olecuță porfir, olecuță matostat și ceva-ceva chiciură de micașist. Elegant ca o lebădă și ca o chiparoasă, curat ca o crizantemă, ușor ca un fluture imaculat, discret ca o candelă de altar, poetul, văzut, auzit și pipăit, e un model fericit izbutit pe care l-au zămislit muncile subtile și încrucișate ale pământului făcător de flori și ale cerului țesător de azur, pentru căpătarea între noi, inșii vrajbei, ai urilor și răzbunărilor, a unui exemplar cu ceva într-însul de Iisus.

Nu mă pot gândi la el fără să fiu copleșit de imagini matinale și de arome. El îmi evocă și argintul, și libelulele, și lalelele, și liliacul, și chihlimbarul, și miresmele amăruie ale unui ierbar de terapeut. Îl găsesc oriunde l-aș căuta, în rostirile frumoase ale vieții, în cuc, în mierlă, în iasomie, în citirea de la Ioan, în strugurele urzit din zale tămâioase.

Dacă plugarul înfățișează pe ogorul lui aristocrația supremă a neamului omenesc, l-aș alege din peticul lui de grădină pe bardul Tutoveanu, deputatul cel dintâi pe lângă Majestatea Sa Timpul, ca să-i ducă prinosul gângăvelilor noastre dintr-un acatist de frângere a inimii și extaz.

Aici, în câteva slove omagiale, aș fi dorit să se cuprindă și ființa, și poezia lui George Tutoveanu la 75 de ani. Făt-Frumos din lacrimă și rouă”.

Tudor Arghezi (1880-1967) și George Tutoveanu (1872-1957), poeți amândoi, au fost doi oameni care s-au respectat reciproc.

* Sâmbătă, 18 august a.c., membrii Academiei Bărlădene au evocat personalitatea lui George Tutoveanu la Cimitirul Eternitatea din Bârlad, cu prilejul împlinirii a 50 de ani de la trecerea poetului în neființă.

* Postul de radio România Cultural a dedicat “poetului plopilor” un moment liric prin difuzarea în eter a unor poezii, tot sâmbătă, 18 august.

Lui G. Tutoveanu

- Împlinind 70 de ani -

Sămănător de cântec și lumină
Pe câmpul veșniciei românești,
Din ascunzișuri doinele trezești
Să mângâi România, când suspină.

Aud mereu sub ningerea de stele
Privighetoarea poeziei tale
Și dimineața-n zarzării din vale
Răspunde cucul poeziei mele.

Mai suie munți spre culmile de glorie
Și până-n vârfuri să nu faci popas,
Iar dincolo, de cel din urmă ceas,
S-aprinzi cu slova candelă-n istorii.

Volbură-Poiană Năsturaș

Pagini de arhivă

Județul Tutova*

Suprafața: 2489 km. p.; populația de 121.722 locuitori.
Capitala județului e orașul *Bârlad*.

Prefect al județului e d. *Gr. Vasiliu*.

Reprezentanții județului în parlament sunt:

Senatori

Belloescu Stroe.....col.	I
Ioan Theodorescu..... „	I
Nicorescu Nicolae..... „	II
Constantinescu Râmnicianu G..... „	II

Deputați

Dimopol H.....col.	I
Pallade M. Ion..... „	I
Boroș Lascăr..... „	I
Bistrițeanu Lazăr..... „	II
Constandache Dinu..... „	II
Dragu C. Gheorghe..... „	III
Diamandi I..... „	III

Orașul Bârlad

Are 25000 locuitori, cu un liceu, o școală normală de băieți, o școală de aplicație, o școală profesională de fete, o școală inferioară de meserii și 10 școli primare. Tribunalul cu o secție și două judecătoria de ocol. Reședința brigăzii 12 infanterie. În garnizoană reg. Cantemir No. 12, reg. 3 roșiori și reg. 4 roșiori.

Primar al orașului e d. *George Vidra*, iar polițai e d. *Al. Palade*.

Viața culturală din Bârlad

A fost o vreme, și nu tocmai depărtată, când Bârladul ducea o viață sufletească cu totul alta decât cea de astăzi.

Nu sunt nici 15 ani, de când aveam aci un local de teatru, prin care se perindau serioase trupe dramatice și unde nopțile de iarnă, mai ales, erau prefăcute în clipe de adevărată încântare a minții și a sufletului.

Aveam un „Ateneu”, prin care conducătorii instituțiilor noastre de stat, ca: profesori, magistrați, militari etc. țineau pe toți locuitorii orașului în curentul mișcării științifice și literare.

Aveam o secțiune a „Ligii Culturale”, prin propaganda căreia bârlădenii nu rămâneau niciodată străini aspirațiilor sociale și politice a fraților noștri din țările subjugate.

Aveam o revistă cu mare răsunet intitulată „Gheorghe Lazăr”.

Mai aveam o secție a „Societății pentru învățătura poporului român”.

Ba, într-un trecut mai puțin depărtat, aveam și o societate pentru edituri, anume „Unirea”, căreia i se datorește și întemeierea primei tipografii la noi.

Pe nesimțite, însă, a început a se abate, până acum un andoi, asupra acestui oraș, un vânt de pustiire a vieții culturale și

Bârladul, cu toți cei 30.000 locuitori ai săi, cu toată vechimea-i, care într-adevăr se pierde în negura nepătrunsă a vremurilor¹⁾, cu toată îndreptățita-i mândrie de a fi fost altă dată centrul cultural al Țării de Jos, n-a mai avut nimic din cele expuse mai sus, nici măcar un modest „Cabinet de lectură”, în care cineva să poată petrece câteva clipe de înălțare a sufletului.

Biblioteca publică

Nu se putea, totuși, ca Bârladul, în trecutul căruia sunt atâtea exemple luminoase de inițiativă particulară, să nu aibă printre locuitorii săi câțiva cu destulă energie și bunăvoință ca să reînvie viața sufletească a bârlădenilor, pregătind tineretului de azi și viitorimei o instituție cel puțin – de cultură complementară utilă – o „Bibliotecă publică”.

Către sfârșitul anului 1906, d. *George Tutoveanu*, cunoscut prin apreciatele d-sale scrieri literare, a început să agite printr-o serie de articole publicate în ziarul local „Paloda”, marea necesitate a Bibliotecii populare pentru completarea învățământului public și pentru întinderea lui cât mai mult în masele adânci ale poporului.

Vorbind în special despre viața culturală de altădată a Bârladului, d. G. Tutoveanu a stăruit mult în a arăta, că firul rupt al anilor de entuziasm, când inițiativa particulară a creat multe instituții, s-ar putea relua mai potrivit prin întemeierea în Bârlad a unei „Biblioteci pentru popor”.

Călduroasa propunere a d-lui Tutoveanu a fost bine primită, în special de tineretul intelectual al acestui oraș și la 15 noiembrie 1906 d. George Tutoveanu a reușit să înjghebe un *Comitet de inițiativă*, pe care-l prezidează și acum, compus din d-nii: A. Balaban, P. Nichifor, N. Dorin, F. Chiriac, H. Dimopol, V. Georgescu, N. Petrea, A. Simionov, T. Rătescu și A. Tenea, toți tineri entuziaști, cu dor de muncă pentru binele public și tari în credința că, nefiind decât solii dorințelor de mult simțite de către bârlădeni, instituția ce și-au propus s-o întemeieze, va trebui să ia ființă, prin sprijinul tuturor.

Entuziasmul stărnit de statornicia în credință și muncă a „Comitetului de inițiativă” a impresionat profund – și nici nu se putea altfel – pe veneratul filantrop și patriot d. *Stroe Belloescu*, pe care Bârladul are fericirea de a-l număra printre locuitorii săi, – unul din puținii oameni capabili de sacrificii pentru binele comun pe care îi are țara și grație cărora se fac multe îmbunătățiri, pe care Statul, cu mărginitele sale mijloace, nu le-ar putea face decât foarte târziu sau aproape deloc.

Din plină inimă și cu mâna plină, bătrânul Stroe Belloescu a pus imediat la dispoziția menționatului comitet suma de 5000 lei pe care treptat a ridicat-o la 40.000 lei.

Cu acești bani s-a hotărât clădirea unui local propriu al Bibliotecii. Primăria comunei Bârlad s-a ținut și de astă dată la înălțimea împrejurărilor, oferind întregul „Parc comunal” din str. Principală, pentru ridicarea localului Bibliotecii.

În cursul lunii septembrie 1908, d. S. Belloescu a semnat contractul antreprizei și lucrările au și început, conform

planurilor alcătuite – gratuit – de către d. A. Clavel, arhitectul poștelor din țară.

Astfel că, în toamna anului 1909, „Biblioteca publică din Bârlad” se va inaugura în localul ei.

Prin întemeierea „Bibliotecii publice” din Bârlad, nu numai că se creează cea mai frumoasă instituție culturală în acest oraș, dar se și revarsă asupra acestuia aureola de a fi făcut începutul întemeierii unor asemenea instituțiuni și în alte orașe ale țării, ca: Brăila, Tecuci, Focșani, Râmnicu-Sărat etc.

Cercul cultural „Tutova”

În apelurile lansate de către comitetul pentru întemeierea bibliotecii publice din acest oraș se vorbea și de înființarea de cercuri culturale, cu scopul de a strânge legăturile de prietenie dinspre locuitorii orașului și de a procura acestora mijlocul de a petrece în chip instructiv timpul liber.

Acest îndemn dat de apelurile bibliotecii a fost ascultat de câteva persoane din societatea cultă a Bârladului, care, în octombrie 1907, au întemeiat „Cercul cultural Tutova”, încredințând, prin alegere, conducerea acestui cerc unui comitet compus din d-nii: Stroe Belloescu, președinte, Vasile Bălășescu, vice-președinte, Dimitrie Mironescu și Ștef. Drăgănescu, cenzori, Grigore Forțu, secretar, M. Șomlea, casier, G. Tutoveanu, bibliotecar, d-na Caterina Kracti și d-nii I. Bontaș, S. Cerchez, Mihai V. Cristescu, Al. Fotino, Th. Marinescu, Gh. Neșțianu și Lt. Gr. Simionescu – membri.

În Cercul cultural „Tutova” se află toate publicațiunile literare din țară și multe din străinătate, se țin săptămânal serate literare și muzicale, se organizează serate dansante, se dezvoltă conferințe prin care membrii cercului sunt puși în curent cu mișcarea intelectuală din toată lumea.

Societatea și biblioteca „Stroe Belloescu”

O altă grupare intelectuală destul de importantă este și Societatea elevilor de liceu, intitulată „Stroe Belloescu”, având de scop cultivarea spiritului și înobilarea inimilor membrilor săi, prin lectură și conferințe.

Această modestă societate, care a luat naștere din inițiativa d-lui profesor V. Iacobeanu, are și biblioteca ei proprie, în care se găsesc: 129 volume științifice, peste 600 cărți de literatură română, vreo 300 cărți de literatură străină și diferite reviste din țară și străinătate.

Actualmente, Societatea și biblioteca „Stroe Belloescu” se află sub bună conducere a d-lui profesor D. Alexandrescu.

Încă un „Cerc de lectură”

Se cuvine să menționăm și „Cercul de lectură” al Societății Funcționarilor Comerciali din Bârlad.

Deși abia înființat, se arată totuși de la început de mare folos tinerimii comerciale de aici.

Reviste și ziare

În locul revistei „Făt-Frumos”, întemeiată de dl. G. Tutoveanu în 1904, revistă care a trăit doi ani deplin, apare

acum în acest oraș revista de folclor (limbă, literatură și artă populară) intitulată „Ion Creangă”. Întemeietorii acestei reviste sunt d-nii: G. S. Kirileanu, M. Lupescu, L. Mrejeru, D. Mihalache, T. Pamfile, C. Rădulescu-Codin, G. Tutoveanu, Șt. Tufescu și T. Popovici, care sunt și colaboratorii revistei.

În localitate apar săptămânal următoarele două ziare:

„Paloda”. Organ al intereselor generale, fondat de dl. Grigore Cațafani, tipograf, și pus sub conducerea unui comitet.

„Vocea Tutovei”. Organ naționalist-democrat, sub conducerea unui comitet – an XIV, 1 pe săpt. Un an 6 lei. 1 nr. 10 b. Red. și adm.: Tip. V. S. Munteanu.

De obicei, pe timpul campaniei politice, apar în localitate diferite gazete politice, susținute de către comitetele executive ale fiecărui partid politic.

Scriitori literari și ziaristi

Bârladul numără și câțiva scriitori de seamă, cunoscuți pe tărâmul literaturii române, cum sunt d-nii: George Tutoveanu, părintele Antonovici, premiat de Academia Română pentru scrierile d-sale, St. Th. Pamfile, A. Gheorghiu-Mândru.

Sunt apoi colaboratorii ziarelor locale și corespondenții ziarelor cotidiene din Capitală, d-nii: N. Dorin, Dr. Friedmann, V. Georgescu-Bârlad, inginer D. Zamfirescu, Jaques Sirkus (coresp. ziarelor „Adevărul” și „Dimineța”) și Isidor Ornștein (coresp. „Universului”).

MEDALION

George C. Dragu

Deputat col. III

George C. Dragu s-a născut la 20 decembrie 1866 în comuna Coroiești, jud. Tutova. Licențiat în istorie și filosofie și absolvent al Școlii superioare normale din București. Licențiat în drept. Avocat. Profesor de filosofie și drept la liceul „Lazăr” și la Școala superioară de război din București. Conferențiar și membru al Ateneului român. Membru delegat în consiliul de administrație al Casei de economii, depuneri și consemnațiuni.

A făcut parte din radicalii de sub șefia d-lui Panu și a trecut la liberali în ziua în care radicalii s-au înscris în partidul conservator. A mai reprezentat col. II Tutova în Camera de la 1901-1904.

A scris și publicat: *Metafizică și știință, cât putem și despre lume, Din obiceiurile și viața sufletească a animalelor, Teoria evoluțiunii, Reforma în învățământul secundar în România, Știința și morală în evoluțiunea societăților omenești, Cât ne bucurăm de progresul în artă, știință și viață socială, Chestiuni economice, Manual de Instr. Civică și Drept pentru cl. IV sec., Chestiunea țărănească în România și noile legi agrare.* Articole în diferite ziare și reviste.

* „Anuarul Presei române și al lunei politice”. Director-proprietar Gr. Grigoriu-Rigo. Anul al III-lea, Institutul de Arte Grafice „Eminescu”. 1909, București.

Notă:

1. După vechile cronici rutene, Bârladul e zidit pe ruinele străvechiului oraș dacic „Susidava”.

Dumitru Nedelea

DIN BREASLA CEASORNICARILOR

Bărladul secolului al XIX-lea a fost preocupat în extinderea unor bresle, printre care și **orologeria**, în mod deosebit.

Extinderea meșteșugului ceasornicăriei în țara noastră se concretizează mai bine, în existența unor școli de orologerie, către sfârșitul sec. al XIX-lea, mai precis în anul 1882.

Astfel, în ședința din 22 aprilie 1882, Comitetul Asociației lua cunoștință de dorința oficială exprimată a Bărladului de a trimite și susține cu întreaga sa cheltuială la Brașov, un număr de copii care să deprindă și să se instruiască în 14 felurite meșteșuguri și anume: tăbăcăria, pălărieria, funăria, olăria ordinară, porțelăneria, orologeria, croitoria fină bărbătească, țiglăria, dulgheria și săpunăria. Răspunsul Comitetului a fost că își ia sarcina pentru copiii din Transilvania la 21 aprilie 1883, 21 de copii erau așezați la 15 meserii, câte 2 la croitorie, mosori, timari, ceaprazari, curelari, pălărieri, olari și câte unul la funărie, orologerie, postăvărie, pâinărie, jimblărie, croitorie de zeghe etc.

Ceasornicăria, brățară de aur, breasla care impune anumite însușiri: iscusință, răbdare, persistență, o vedere bună, și, în general, pasiune. Petrecându-mi copilăria în orașul natal, Bărlad, am avut posibilitatea să cunosc meșteri ceasornicari pe care încerc să-i descriu din memorie, nu înainte de a face o mărturisire. Copil fiind, mă jucam prin fața vitrinelor și nu de puține ori privirea mi-a fost atrasă de ceasuri demontate pe masa de lucru ale căror roțițe erau rânduite de o pensetă mânăuită sub lupa meșterului care nu lua în considerație privirile celor din fața vitrinei.

Vitrina care-mi oferea curiozitatea aparținea unui reputat ceasornicar, Perl Moise, cu emblema „La Movado”.

Atelierul era situat pe Strada Regală, în rând cu magazinul Alecu Iancu. Îmi amintesc ca aici îmi petreceam cele mai multe ore, în special pe timpul nopții, stând în fața vitrinei.

Cele mai rodnice luni când puteam urmări operațiunile la masa de lucru erau lunile de iarnă, deoarece eu stăteam în dreptul vitrinei fără să fiu văzut de meșter și, astfel, înduram gerul, dar care îmi oferea și satisfacție.

Ajunsesem să montez un ceas la masă la etatea de 12 ani folosind o pensetă de sprâncene a mamei, iar în loc de șurubelniță, o peniță Klaps, ca ciocul de rață.

Astfel, cu timpul, ceasul a devenit o pasiune

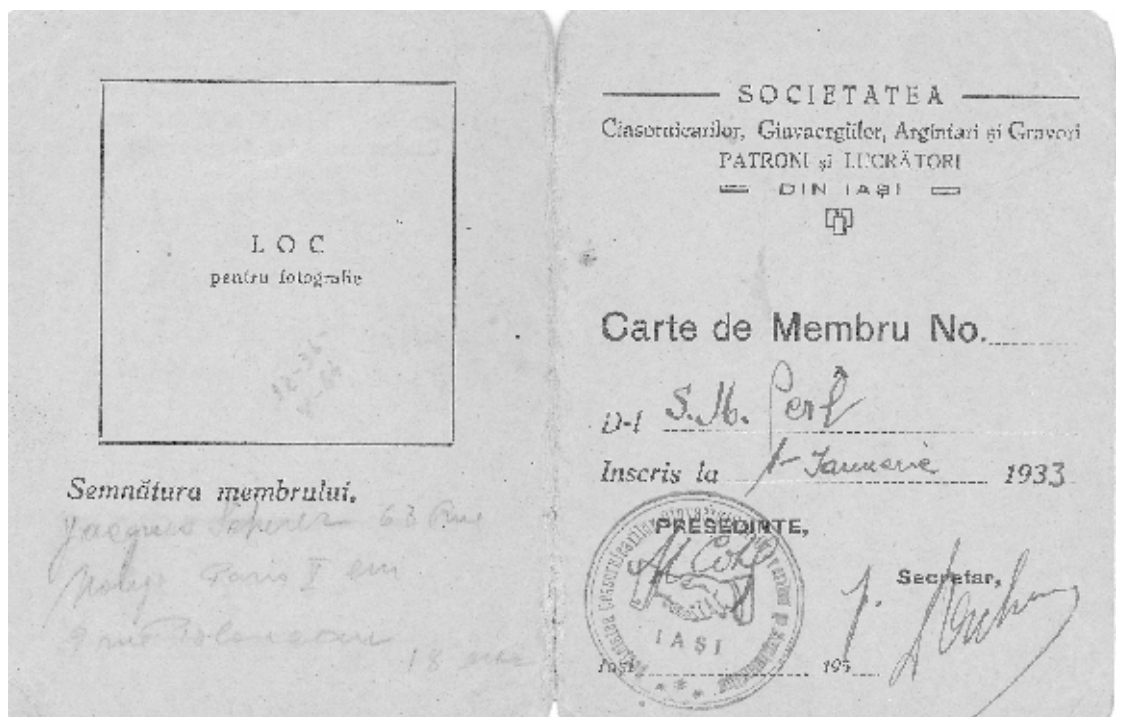
care mi-a călăuzit destinul. Am regretat mult după meșterul Perl Moise, care se mutase în ultimul timp, undeva, spre Cazărmi, dar a dorit să ofere Muzeului ceasului din Ploiești, microcolecția de reviste: „ASOCIAȚIA GENERALĂ: a bijutierilor, giuvaergilor, ceasornicarilor și meșteșugarilor similari din România”.

Pe partea opusă și în rând cu cofetăria Stoica a funcționat vestita ceasornicărie și bijuterie Max Făinaru, patronul, care coordona întregul atelier, toate comenzile de reparații le repartiza după cum voia. În plus, firma dispunea prin contract cu Elveția, Germania de loturi de ceasornice deșteptătoare cu inițialele C.F.R., mult căutate nu numai de orașeni, ci și de locuitorii satelor limitrofe. Se puteau procura și în rate. Cred că mulți bărlădeni de seama mea își mai aduc aminte de frumoasele melodii produse de o instalație electrică montată în atelierul lui Max Făinaru; de regulă predominau valsurile vieneze. Era o plăcere să te plimbi de-a lungul Străzii Regale, în ritmul frumoaselor tangouri, valsuri etc.

Tot Max Făinaru asigura și ora oficială printr-un ceas mare de reclamă prevăzut cu două cadrane (față-spate) și toți trecătorii se opreau o clipă verificându-și ceasul de la mână sau de la buzunar.

Pe strada care ducea spre Podul Pescăriei, un meșter ceasornicar, pe numele său Segal, dispunea de un atelier cu multe vitrine unde erau expuse ceasuri de masă, de buzunar, de ordinul zecilor producând o adevărată simfonie prin tic-tacul lor. Segal, un bărbat mic de statură, cu tunsoare scurtă și mereu cu zâmbetul primitor, făcea ca atelierul său să fie căutat de mulți clienți.

Din păcate, această breaslă se împuținează pe zi ce trece, iar ceasurile mecanice ajung în colecții particulare, în muzee etc.

Gheorghe Clapa

Scurt istoric al comerțului bârlădean (I)

În timpurile vechi, negoțul localnicilor cu lumea din afară se făcea cu grecii, prin gurile Dunării și apoi a Siretului; comerțul consta din grâne și mai ales cu mierea și ceara mult căutată, atât în gospodărie, cât și în cult.

În secolul al XIV-lea, Polonia nu avea ieșire la Marea Neagră, însă datorită așezării negustorilor venețieni și genovezi la Mare, comerțul polonez ia o mare dezvoltare; Liovul are legătură cu porturile Mării Negre ale genovezilor și venețienilor. Comerțul moldovenesc de tranzit permitea trecerea mărfurilor pe marele drum tătarăsc drum bine cunoscut popoarelor care și-au deschis pe aici un negoț prosper. Comerțul venețian urma drumul pe apă al Dunării, iar genovezii aveau o înfloritoare așezare comercială la Caffa în Crimeea, străbătând stepa tătarăscă.

În relațiile comerciale ale negustorilor greci și italieni cu părțile tătarăști și apoi cu Polonia prin orașul Liov, găsim mențiune de o vamă la Bârlad, care este cunoscută încă de pe timpul lui Bogdan Voievod; o reminiscență a vremurilor de autonomie. Mărfurile căutate constau din grâne, vite și pește, în schimbul produselor de stofă, mărfuri de băcănie, articole de fier.

Se face mențiune de primul privilegiu comercial al lui Alexandru cel Bun din 8 octombrie 1408, în care se arată taxele ce se vor plăti la Bârlad, pentru transportul de pește; un groș și jumătate pentru o grivnă. Privilegiul este reînnoit de Ștefan Voievod la 18 martie 1434, iar Petru Aron, la 29 iunie 1456, întărește privilegiul comercial, cu specificarea în plus că pentru pietrele de ceară se va plăti un groș de piatră.

Ștefan cel Mare, prin privilegiul său comercial din 3 iulie 1460, acordă noi înlesniri negustorilor din Liov, menționându-se noi produse ce se vor tranzita sau cumpăra, prin și din Bârlad, ca: pentru postavuri, piper, lână sau altceva, câte 2 zloți de car; de fiecare cal 4 groși; de vită un groș; de 10 oi sau porci un groș; de 100 piei de vită 10 groși; de 100 piei de miel un gros; de 100 piei crude 2 groși; piatra de ceară un gros; iar pentru pește un gros și jumătate de grivnă. Din acest document, reiese că Bârladul făcea vânzări pentru export de vite și piei de animale.

Un interes deosebit pentru orașul Bârlad este mențiunea făcută de cronicarul Ulrich von Richental, cu ocazia Conciliului de la Constanța (Baden), ținut în anul 1415. Evenimentele care au dus la convocarea acestui „Conciliumbuch zu Costencz” sunt de importanță internațională. La acest conciliu iau parte și negustorii bârlădeni, alături de ceilalți reprezentanți străini. Din Moldova a luat parte și mitropolitul Grigore Țamblac cu o suită de 30 persoane și 80 cai. Faptul nu este lipsit, întrucât rolul delegațiilor noastre era în legătură cu cearta din leși și cavalerii teutoni, precum și tratativele proiectate pentru unirea bisericilor.

Importanța evenimentului constă în faptul că pentru prima oară se afirmă prezența unor negustori bârlădeni, care trebuie să fi fost cu carte și bine informați asupra problemelor. Planșele din cronică (2, 4, 5, 7, 8) arată unele aspecte de la acest conciliu; delegații exotici cu căciuli, alaiul de delegați care înconjurau pe mitropolit. Documentele reprezintă pe negustorii bârlădeni, participanți la acest Conciliu.

În trecutul negoțului brașovean un loc de cinste îl ocupa Bârladul. Cea mai veche scrisoare comercială din țările române, este a șoltuzului Hârlea din Bârlad din anul 1434. Importanța scrisorii nu constă numai prin vechimea ei, ci și prin faptul că în acel timp, elementul preponderent în comerț era cel românesc. În

această scrisoare, se află știri despre obiceiurile juridice și atribuțiile autorității municipale. Relațiile cu Brașovul erau destul de strânse: se exportau în primul rând vite, apoi mierea și ceara. Astfel, vedem pe negustorii brașoveni care veneau la Bârlad pentru cini. În acest cuvânt (la comerțul bârlădean), trebuie înțeles = hamuri, după cum reiese din scrisoarea șoltuzului Hârlea din anul 1434 și din scrisoarea din 1672, în care se arată: „o iapă sură cu mânzul alături și ciniile toate nouă”. N. Iorga în „Documente românești din arhivele Bistriței”, vol. II, p. 19 și 37, consemnează: „ciniile a doi cai”, „patru iepe și un cal, cu toate cinaile lor”. A nu se confunda cu aceeași vorbire din pasajul lui Miron Costin, când arată construcțiile făcute de Vasile Lupu: „au făcut ca de iznoavă și curțile cele domnești; casele, cele cu cini, grădini, grajduri...” care are sensul de clădire pentru baie cu porțelan chinezesc. În acest pasaj, cini, are înțeles de faianță, țiglă de porțelan chinezesc, după cum arată Iorgu Iordan și P. P. Panaitescu. A se vedea întreaga discuție la V. Bogrea în „Anuarul Institutului de Istorie Națională” Cluj, vol. I, 1921-1922, p. 310-317, (cuvântul este de origine turcească). Mărfurile muntene veneau nu numai la Bârlad, dar plecau și mai departe, plătind vama de tranzit. Marele număr de acte municipale ale Brașovului, dovedesc o puternică înflorire comercială a Bârladului.

Registrelle de socoteli ale Brașovului atestă o activitate comercială foarte activă a negustorilor moldoveni, care transportau boi și vaci până la 100 de capete. Din Moldova se scotea acel număr mare de vite cu care se hrăneau popoarele Ungariei, Germaniei, Italiei și Poloniei. Cei mai mari negustori erau domni. Numărul negustorilor bârlădeni ce treceau cu vitele la Brașov, pe la anul 1530 nu era întrecut de alte orașe, în afară de Suceva și Roman, și întâlnim pe Ivanciu, Luca, Mircea, Dragomir, Solomon, Mihail, Miclăuș, Toma, Costea și accidentalii unguri Vargo Jörg și Kovács Miklos.

Prosperarea comerțului cu vite determină întovărășiri de negoț la cumpărări, transport și vânzări, fiind solidari la plată și împărțirea câștigului sau a pierderii. La 1542 aflăm întovărășirile de negoț cu Brașovul, ale lui Gherasim și Lupu. Cinci negustori din Bârlad, Dedu, Ieremie, Ignat, Isaia și Nicoară, la 5-11 iunie 1547, fac numai tovărășie de drum plătindu-și mărfurile și vama separat. Lucaci croitorul (Sabo) din Bârlad, în două transporturi la 1548 și 1550 exportă la Brașov, 29 boi și 80 vaci cu suma de 9300 aspri.

Prezența activă a negustorilor bârlădeni în viața economică a Brașovului, reiese din registrele de socoteli; valoarea activității de la anul 1503 și până la anul 1554 se prezintă astfel (după Radu Manolescu): în 1503 schimburile s-au ridicat la 54.570 aspri, adică de trei ori mai mult decât realizase la aceeași dată Iașul; între anii 1529-1530 se înregistrează o creștere a participanților la comerț de o parte și de alta; în 1542 valoarea transporturilor scade la 10.200 aspri ca urmare a politicii nesigure care a dus la înăsprirea relațiilor din Moldova și Transilvania, de asemenea și numărul participanților era doar de 11,6 din Bârlad și 5 din Brașov; în 1546 se atinge cota valorică cea mai înaltă de 98.650 aspri. Numărul negustorilor bârlădeni a crescut de la o etapă la alta, de la 12 participanți în 1503 la 48 în 1550, iar brașovenii de la 15 la 87. Participă sporadic și unele sate moldovenești la comerțul cu Brașovul, așa cum este cazul în 1503 a unui negustor din satul Ibănești-Bârlad. O nouă scădere a schimburilor comerciale se observă între anii 1550-1554, ca urmare a intervenției trupelor

moldovene și muntene în vederea alungării armatelor habsburgice din Transilvania, dar mai ales după 1560, când s-a introdus monopolul turcesc asupra Țărilor Române.

Comerțul cu sașii din Transilvania începe să decadă și este înlocuit cu comerțul polon. Se face mențiune de bărlădenii Aron Tetul și Mihăilă la 17 ianuarie 1571, când vin de la Liov, în legătură cu evreii din Otesko. Timpurile sunt tulburi, au loc diferite năvăliri ale turcilor și tătarilor, ale cazacilor, iar polonii se plâng de felurile și noile feluri de vămi născocite, care produc greutatea comerțului bărlădean. Pe de altă parte evreii, fără a avea domiciliu stabil în țară, se infiltrează pe ascuns în Moldova și precupețesc vitele de la țărani și boieri. Domnul Petru Șchiopul hotărăște izgonirea lor – 1573.

Catastihul de cisle din 21 mai 1591, cel mai vechi izvor statistic demografic și fiscal, ne arată că apar noi mijlocitori ai comerțului: grecii. Catastihul arată că pentru ținutul Bârlad s-au găsit 1.500 oi cu câte 43 aspri, total 64.500 aspri; le-a luat pe toate ginerele lui Coschinos, Andrei, care le-a dat lui Ibrahim pașa. Și încă de la o casă 680 oi. Pentru ținutul Tutova a găsit cisle 1891 oi; luate de Costea căsapul 350 oi, Ianachi al lui Mires 940 oi, ginerele lui Coschinos 601 oi; și încă de la o casă 1036 oi, luate de Ianachi 222 oi, Teodor Cazachis 467 oi și Andrei 347 oi. Documentul arată sumele pe care le primea domnia de la gelepii – negustorii de vite – și de la casapii – măcelarii – turci, dar mai ales grecii!

Alături de greci mai fac comerț rentabil cu liovenii și vameșii și boierii. Domnia avea un mare venit din vânzarea oilor. Apare cerința de grâu și piața produselor agricole ia o dezvoltare mai mare, în afară de faptul că aprovizionarea Constantinopolului era permanentă. După un act din 14 iunie 1603 (șoltuz Sandul), semnalăm pe negustorii Ursul, Guiul, Căzacu, Dediul, Tașlica, Dumitrașcu, iar prin documentul din 13 aprilie 1621, întâlnim și pe turcul Palauz Oglu negustor de vite. Negustorul venețian Tomasso Alberti însoțit de o caravană, descriind călătoria făcută în Moldova – la Bârlad fiind la 8 decembrie 1612 – arată că se simte bine, precum și ieftinătatea neauzită a merindelor: moruni proaspeți pe nimica, iepuri câte 5 solzi unul.

Orașul înflorește și comerțul continuă, după cum se observă din marele număr de acte municipale, de la 1630-1632, cu negustorii de frunte: Necula, Apostol, Maței Roșca, Ienachi Goian, Crăciun, Ciudin, Dumitrașco Jurga, ce-și zic cu mândrie „neguțitorul”. Apar și grecii Neofit și Iani ginerele lui Dorin, levantinul Zani, ș.a. În 1636 găsim pe Nacul feciorul lui Iane neguțitorul din Bârlad. Misionarul Pietro Deodato Baksici vizitând orașul la 26 septembrie 1641, arată bogăția din grâne, vite, pește și că locuitorii sunt ocupați cu agricultura și cu vitele, fac unt și cresc albine.

Caracteristic sunt observațiile făcute de călătorul Marcus Bandinus, în 1646, când menționează: „la apus de oraș (n.n. Bârlad) se află ogoare foarte producătoare de bucate; poporul bărlădean nici nu este dat mult la agricultură, ci este aplecat spre neguțatorie mai mult decât spre orice altă muncă; este o mare abundență de pește. Atenția îi este atrasă mai ales de numărul mare de oi, spunând că cine nu le vede, socotește că n-a mai rămas nici una în Moldova. Un singur boier are 24.000 oi și boi în proporții foarte mari, prisăci cu miere și ceară, care iau drumul lor la Constantinopol și Veneția. Amintește ospitalitatea moldoveanului; un călător poate călători fără nici un ban în pungă, fiindcă pâine, caș, ceapă, lapte, sunt împărțite cu drag călătorilor”.

Un alt călător, Cornelio Magni la anul 1671, afirmă ieftinătatea alimentelor – trei raci de un bănuț – și pomenește pe speculanții evreii arendași.

Întărirea influențelor tot mai accentuate ale turcilor în domeniul comerțului, Transilvania este părăsită, iar localnicii pierd din importanța lor; comerțul fiind acum preluat de negustorii turci.

Aceștia au numai dughene pentru neguțatorie și n-au dreptul să țină slugi și slujnice români. La 28 august 1696, Ursul Bostangiul este chezaș la niște turci, pentru banii luați pe miere și tiutiu. La 5 mai 1708 se face mențiunea de restituirea sumei de 600 lei împrumutată la un turc, Hagi Soliman din Galați. La 20 aprilie 1716 și decembrie 1717, aflăm la Bârlad pe negustorul turc Ahmet, care se socotește cu Anița Vorniceasa Mitrii vornicul, pentru o datorie de miere. A stat la socoteală și cu un neguțitor turc Mihmet Cilibi din Bârlad.

Statornicirea evreilor în Bârlad, ca și în ținut, trebuie pusă pe la începutul secolului al XVIII-lea, când după un obicei vechi se află „un staroste de jidovi Marco al lui Lazăr” la anul 1738-1739, pentru poruncile domniei cu privire la evrei. La început ocupația lor de căpetenie nu era negoțul, ci rostul lor e luarea în arendă a cârciumei din sat (drept pe care-l avea boierul de a vinde vinul și rachiul), fabricarea și introducerea de horilcă și de a face camătă. Ei născocesc nesfârșite angarale ca arendași, din care motiv era urâți și prigoși. Raguzanul R. I. Boscovich, prin călătoria sa, făcută la 20 iunie 1762, spune că la Bârlad sunt mulți evrei.

Comerțul se află în mâinile turcilor, mai ales datoria furniturilor către Poartă, cu prețuri fixate de domnie la conacele turcilor și la ospeți: 3 bani pâinea, două ouă un ban, un leu jumătate oaia, una para oca de iaurt, două parale oca de orz, patru parale găina, 12 parale curcanul, 6 potronici carnea cea bună, un ban oca de fân. Produsele rechiziționate se vând turcilor de către domn; astfel la 1741 „untul gospod” era vândut negustorului turc Iamura, iar negustorii turci erau obligați a-și cântări untul și ceara cu cântarul vameșilor. Oile, nu mai puțin de 5.500 pășteau și iernau la Tutova fără grija de goștină.

După spusele călătorilor, evreii încep a se instala în oraș și în ținut, unde își au dughenele lor și fac negoț cu tot felul de mărunțișuri – marfă ieftină și proastă adusă de peste graniță – sau se ocupă cu mici meșteșuguri. Se amintește la 1 iulie 1767, de „rândul dughenilor jidovești” și de „casa Cerbului jidovului”. În calitate de orândari (cârciumari), evreii se mai ocupă și cu vânzarea de horilcă; astfel, vedem pe Marco Jidov din Bârlad care se leagă tovarăș cu omonimul său din Eș (Iași) pentru a duce horilcă peste Milcov în Țara Românească, și pune vichil pe Herșul Jidov di la Focșani, care-i oprește 40 de galbeni.

Îngrădirea de a ține moșii determină pe unii evrei să cumpere terenuri la oraș, însă ulterior parte din ei le vând, motive care nu le cunoaștem; probabil este vorba de dreptul protimisirii locului, după legiuirea pravililor. Întâlnim cazuri când la 28 ianuarie 1776, se răscumpără de la Iosăp Jidovul un loc de 2 stâneni și 2 palme; și la 28 iunie 1783, Isac feciorul Leibeii jidovul vinde un loc de pivniță. Totuși, elementul evreiesc pătrunde în oraș, astfel că la 16 noiembrie 1819, se poate vorbi la Bârlad de „ulița jidovimei”.

Un însemnat eveniment în viața economică a Bârladului este înființarea adunărilor de târg sau a iarmarocelor, unde se întâlneau vânzătorii și cumpărătorii de vite, cai și pește. La aceste adunări de târg se luau anumite venituri de domnie, sau le cedează: „și le-au întărit ca să aibă a-și lua și venitul lor după obiceiul la zăao târgului”, după cum se specifică în documentele din 1754 și 1762, ceea ce înseamnă că adunările de târg existau și mai înainte. Pentru vânzarea-cumpărare se plătea 4 bani de vită, 2 potronici de cal, 2 oca de pește la un car de pește și 2 bani de toată dughena de la neguțatori. Banii erau plătiți jumătate de vânzător și jumătate de cumpărător. Ulterior, locul zilei de târg se fixează prin documentul din 16 martie 1777, „ocolul ce s-au făcut acum nou la movilă” (lângă biserica „Sf. Voievozi”, apoi piața Libertății, azi Casa de apă).

Atașatul comercial W. Chrzanowski, la 1780, face mențiunea că în orașelul Burilat (Bârlad) se țin iarmarocurile săptămânale, unde se pot vedea câteva mii de capete de cai și vite, iar negustorii vin din toate părțile.

Marcel Proca

Parcul Renașterea

Un parc ce a evoluat dintr-o veche piață a orașului a fost Parcul Renașterea. Pe locul acestuia, în apropiere de Biserica “Sf. Voievozi”, s-a aflat Oborul de vite sau Piața ocolului de vite. Planul orașului din 1851 prezintă zona cu denumirea de Piața Pompierilor, dovadă și a primei locații a serviciului de pompieri din oraș. Fântâna de aici, subliniată pe hartă, constituia probabil un ajutor la îndemână în caz de incendii, alături de apa Bârladului sau cea și mai utilă a Cacainei, până la construirea bazinului din Parcul Domneasca de către primarul Andrei V. Ionescu în 1865.

Dincolo de funcția sa comercială și de spațiu de socializare este menționat, în izvoare, ca având destinație de loc de pedeapsă și execuție¹. Barbară, dar conformă cu legislația epocii, pedeapsa publică își avea rolul său social bine determinat, constituind tiparul unui adevărat ritual. Potrivit lui Michel Foucault², această manifestare îmbracă mai multe aspecte: face din condamnat vestitor al propriului sfârșit, repetă scena mărturisirii, fixează supliciu pe crima însăși³ și pune în centrul scenei poporul – spectator, dar nu în ultimul rând martor al exemplului dat prin execuție⁴. Pedeapsa vizibilă, explică, se justifică, convinge într-o cetate punitivă care consideră criminalul un “material educativ”⁵ și pe care îl exploatează într-un astfel de mod în diferite locuri publice: la răscruci, în parcuri și grădini, la margine de drumuri etc.⁶

Fără a încerca să facem un studiu asupra aspectului de spațiu public - spațiu de pedeapsă, dorim să identificăm o astfel de legătură în Bârlad, grație memoriilor institutorului I. Vasiliu, cuprinse în interesantul volum V al lui Iacov Antonovici, *Documente bârlădene*: “Pedeapsa corporală, pe acea vreme, se executa la capitala județului de unde era criminalul. Atât Buzu cât și Moacă au fost torturați sub ochii orașenilor. Se anunța cetățenilor ziua de tortură a criminalului. El era pus liber într-un careu de călărași cu săbiile scoase, în afară de careu era călăraș nearmat, dar cu un biciu plumbuit în mână, ce trebuia să aplice loviturile pe corpul vinovatului, doboșarii mergeau înainte și băteau tobele, din care ieșeau niște sunete lugubre, ca și cum ar fi fost niște sunete ce anunțau moartea cuiva, și înaintea toboșerilor era un ampoi de la isprăvnicie, îmbrăcat în uniformă rusească, căci pe atunci toți funcționarii administrativi purtau uniforme, care ampoi ținea în mână un sul de hârtie, pe care era scris faptele vinovatului și numărul loviturilor pe care urma să le primească. [...] Cortegiul lugubru trebuia să se oprească în patru răspântii: piața domnească, chiar la marginea stradei de intrare în curtea bisericii; în colțul stradei principale, vizavi de magazinul Broder, pe atunci era prăvălia de bogasierie a lui Pavilică; colțul unde se se încrucișează strada Ștefan cel Mare și Paloda, unde a fost clădirea teatrului; piața ocolului de vite, în apropierea locului unde este o fântână. În fiecare

dintre aceste puncte avea să se oprească cortegiul. Ampoiul se urca pe un scaun, ca să fie văzut de lume, citea sentința și însemna pe o bucată de hârtie numărul loviturilor hotărâte; vinovatul își expunea trupul gol și jandarmul aplica loviturile mortale; puțini puteau să sufere loviturile la cele patru răspântii; mulți cădeau amețiți sub lovituri; mulți mureau după cea de la a doua sau de la a treia, sau de la a patra răspântie”⁷.

Execuția publică, până la eludarea ei, cu rol demonstrativ se realiza în locuri ce permiteau aglomerarea umană și de obicei în zilele de târg. Același autor ne relatează un astfel de exemplu: “Pe vremea domniei lui Mihalache Sturdza, după povestirea tatălui meu, în piața ocolului de vite, s-au ridicat două furci și un odgon, unde s-a spânzurat vestitul bandit Munteanu. Corpul a stat o zi și o noapte, pe urmă s-a săpat o groapă chiar lângă furci, unde s-a aruncat corpul spânzuratului și s-a acoperit cu țărână”⁸. Pentru a fi cât mai vizibile în secolul al XVIII-lea condamnările la moarte erau duse la îndeplinire pe movila din apropiere unde, pentru iertarea păcatelor celor spânzurați aici, în 1802 a fost ridicată biserica “Sfinții Voievozi” de Ecaterina Drahnea și alți donatori⁹.

Pe coordonatele fostului obor de vite, în 1935¹⁰, a fost amenajat Parcul “Regele Carol II” și căruia edilii, extrem de atenți la schimbările *politichiei* naționale, îi vor schimba numele în 1940 în cel de “Mihai I”. În mijloc exista o fântână cisternă, iar de jur împrejur era un spațiu pentru staționarea carelor. După 1948 s-a amplasat și s-a construit Uzina de apă a orașului care a cuprins o parte din acest parc (de la centru spre str. Stroe Belloescu), în restul spațiului continuând să existe, până în anii '70, un parc al copiilor intitulat - Parcul Libertății.

Note:

1. Gh. Vasiliu, *Bârladul de altădată.*, p. 6.
2. Michel Foucault, *A supraveghea și a pedepsi*, Humanitas, București, 1997.
3. *Ibidem*, p. 86.
4. *Ibidem*, p. 102.
5. *Ibidem*, p.174.
6. *Ibidem*, p. 175.
7. I. Antonovici, *Documente bârlădene*, vol. V, p. 253. Vezi și I. Zănescu, *Osândiți și osânde în Bucureștii de odinioară*, în “Magazin istoric”, august, 2005, p. 13-15.
8. *Ibidem*, p. 257.
9. I. Antonovici, *În slujba bisericii și a școlii. 1880-1923*, Huși, 1926, p. 163; Dragoș Stoica, *Repertoriul bisericilor și așzămintelor monahale ortodoxe din fostul județ Tutova*, (lucrare de diplomă), Iași, 1998, p. 54.
10. M. Dobranici, *Geografia județului Tutova*, p.32.

Iacob Onea

dir. școlar

EMINESCU ÎN BLAJ

- Date despre Eminescu, cât timp a petrecut în Blaj -

La apelul d-lui Ioan Scurtu, publicat în Nr. 22 al „Tribunei”, dau publicității următoarele date despre timpul cât a petrecut Eminescu în Blaj și felul de viață al regretatului poet.

Subsemnatul, în anul 1867, eram student în clasa a V-a liceală în Blaj. Fiind lipsit de mijloace, mă susțineam mai mult făcând serviciul unor profesori.

Atunci eram la fostul prefect de teologie, dr. Ioan Bob, mort încă în 1867.

Prefectul dr. Ioan Bob îmi destinase de locuință o odăiță din seminarul teologic, la parter, unde locuiam împreună cu credințerii teologilor și ai profesorilor, care erau Ioan Goron - mi se pare azi protopop gr-cat. în Cușdrioara și Gregoriu Dragoș, astăzi preot gr-cat. în Samărghita.

Cu câteva zile înainte de prima Septembrie 1867, Eminescu venise de la un gimnaziu din Bucovina la Blaj, ca să se înscrie la gimnaziul de acolo în a V-a clasă. Era stipendiat și-și primea ratele de stipendiu în galbeni.

Fiind el lipsit și neavând cuartir - superiorii seminarului teologic i-au conces să locuiască în odaia amintită în care cum am spus, locuiam eu cu Ioan Goron și Gregoriu Dragoș. În odaia aceasta a locuit Eminescu cu noi vreo trei săptămâni. După trei săptămâni, fără a-și lua adio de la noi, ne-am pomenit că Eminescu nu mai este în Blaj, fără a putea afla unde.

Cauza părăsirii Blajului - după cum o povesteau studenții de pe timpul acela - a fost următoarea: Eminescu avea de susținut un examen în limba elină. Profesorul de elină - azi mort - Alimpiu Blajan, închizând pe Eminescu singur într-o odaie a unei clase de la gimnaziu, i-a dat lucrarea scripturistică; apoi s-a depărtat. După un timp s-a reîntors, și deschizând ușa clasei, a aflat pe Eminescu plângând, din cauză că nu își putea face pensul scripturistic. Eminescu dezgustat de nereușita cu pensul, era mai mult melancolic. Dezgustat apoi, poate și de purtarea dură a respectivului profesor, în odaia noastră nu a mai venit; dar nici prin Blaj n-a mai stat, ci se depărtase deja. După depărtarea lui din Blaj, studenții țineau că aceasta a fost cauza depărtării lui. Mai vorbeau teologii și studenții despre el că este poet și că ar fi fost mai bine dacă profesorii ar fi lucrat așa ca poetul să nu părăsească Blajul; ba spuneau că chiar pe timpul petrecerii lui în Blaj, ar fi apărut într-o gazetă poezii de ale lui. Sigur nu știu dacă au apărut ori ba, căci eu nu le-am citit, ci numai am auzit. Timpul petrecerii lui în Blaj a fost abia de vreo trei săptămâni.

Locuind și dormind în aceeași odaie cu noi, mai am în memorie despre el și următoarele: mâncare căpăta din fărâmaturile și zama ce rămânea de la masa teologilor. I se stricaseră ghetetele și umbla numai cu picioarele desculțe.

Unui teolog i se făcu milă de el și îi dăruie o pereche de ghetete mai bune ca ale lui. Purta păr mare negru, cam ca al preoților orientali, dar în partea dinapoi rețezat.

Veșminte avea pantaloni și jiletcă de culoare sură și roc negru. De multe ori se culca și noaptea îmbrăcat, deși în chilie nu era frig. Când se scula dimineața din pat, părul lui cel frumos negru, precum și rocul îi erau împetrițate cu fulgi de pene. Dar aceasta nu îl neliniștea, pentru că deși în odaie era perie pentru veșminte, nu o folosea pentru a se curăți, ci da de numai câteva ori cu palma mâinii peste roc, și așa unii dintre fulgi îi rămâneau toată ziua pe roc și în păr. Spălarea pe față îi era simplă.

Se spăla numai cu o mână. De 2 - 3 ori pe față cu puțină apă și era gata. La pieptănat de cele mai multe ori nu folosea pieptănul, ci își făcea pieptene din degetele ambelor mâini. Degetele le înfingea în părul său cel mare și cu ajutorul lor îl da îndărăt. După aceea ieșea din odăița seminarului în piață în frontul edificiului seminarului. Acolo se aflau precupețe, care vindeau struguri. Eminescu de obicei cumpăra struguri, îi punea în pălărie, apoi ținând pălăria cu brațul stâng și un strugure în mâna dreaptă, pășea încet prin piața Blajului, mâncând din strugure. Aceasta o făcea mai în toată ziua. La locuință venea aproape numai când îl răzbea foamea, mai toată ziua o petrecea în afară de locuință.

Îi plăcea mult singurătatea și era mai mult melancolic. Pe cât însă deoparte era melancolic, pe atât de altă parte era în unele cazuri vehement și sigur în manifestarea însușirilor lui spirituale. De multe ori îl aflam în odaie discutând din istorie cu dr. Ioan Goron - atunci student în a VII-a clasă liceală - iar Eminescu, absolvent numai de a patra clasă, discuta cu mai mare înfocare și siguranță, de cele mai multe ori dr. Goron rămânând învins, deși era student eminent.

Părăsind Eminescu Blajul, nu am putu observa și alte însușiri ale lui.

În fine, îmi amintesc că dr. Petra Petrescu scrisese în „Tribuna” din 1900, Nr. 57, că mulți susțin că „Eminescu n-ar fi fost prin Blaj”. Această credință este greșită. Cele narate aici de mine despre Eminescu sunt adevărate, poate își vor aduce aminte și domnii Ioan Goron și Grigoriu Dragoș, care ar face un bun serviciu dacă vorbirile și discuțiile avute cu poetul le-ar da publicității.

Credința că Eminescu n-ar fi fost în Blaj, eu o deduc din următoarea împrejurare. Neputând depune poetul examenul de elină, dezgustat, s-a depărtat din Blaj și, astfel, e posibil ca profesorii să nu-l mai fi înscris ca student în matricula liceală.

Porgo Prund, la 18 martie, 1902.

Caion*

G. BACOVIA

(Bacău, 17 sept. 1881 – 22 mai 1957, București)

I

Fără îndoială că, Baudelaire și Verlaine mai mult, și Arthur Rimbaud mai puțin, au înrâurit asupra scriitorilor iubitori de noutate, nu atât prin arta lor, prin meșteșugul lor de poeți îndemânatici, dar și prin viața lor scandalosă. Swinburne nu voia, ca și Baudelaire, să se impună prin ciudățeni nebunești? Guy de Maupassant ni-l arată mâncând carne friptă de maimuță și vorbind lucruri de om cu mintea bolnavă.

Amănunte de felul acesta au putere să înrâurească asupra tinerilor lipsiți de voință și care nu au destulă încredere în talentul lor. Ei cunosc întrucâtva și mentalitatea publicului, gata să consacre pe cineva scriitor, după obiceiurile sale ciudate și neobișnuite.

Cam astfel se înfățișa tânărul scriitor G. Bacovia, când, acum câțiva ani venea tocmai din Bacău, să-mi citească din poeziile sale. Era un om curios: scurt, cu privirea rătăcită, vorbind răspicat și cu puternic accent moldovenesc, ducea cu dânsul un caietel de versuri și îmi cerea părerea.

Nu prea aveam încredere, și după întâia poezie, influența lui Verlaine mi se păru prea covârșitoare ca să urmez cu citirea întregului caiet.

Tânărul poet mi se înfățișa afectat și cu mișcărilor studiate. Mă înșelam, și în tot ceea ce mi se păreau mișcări copiate, era o stare nervoasă destul de rea.

Nu l-am mai întâlnit de vreo doi ani. Câteva din poeziile sale apăruseră în reviste neînsemnate, neatrăgând atenția nimănui. Totuși, sub forma uneori neîngrijită, se ascundeau imagini de o noutate rară și de o îndrăzneală care dovedea un talent deosebit.

Lipsit de sprijinul unui bărbat puternic, Bacovia trebuia să rămână poetul celor care știau să simtă chinuitoarele gândiri pe care le îmbrăca în versuri, aici desăvârșite, aici foarte greșite ca tehnică. El urma să scrie și să rămână un obscur, un neluat în seamă și chiar de multe ori un batjocorit și un călcat în picioare. Bucureștii, cărora tânărul scriitor le cerea consacrarea, nu

erau în stare să-l priceapă și nici măcar să-l tolereze alături cu cele mai desăvârșite nulități poetice.

Poezia lui G. Bacovia nu era poezia

bucureștenilor, doritori de rime bogat colorate și de ritmul săltăreț al poeziei lui Radu Rosetti, în care întâlnesc o deplină lipsă de idei și imagini banalizate.

Viața i-a fost aspră și, părintele sau, un onorabil negustor care își avea teoriile sale speciale, nu mai voia să subvenționeze pe poetul blestemat să piară uitat și cu el să se nimicească unele din cele mai frumoase poezii românești.

Examenele la drept nu erau trecute și poetul, purtând în suflet o grozavă boală, urmare firească a unor rele obiceiuri, nu putea să reziste neavând puterea neînvinsă a credinței. Nu cunoștea binefacerile credinței și Dumnezeu îi era cu totul neînțeleș.

Am voit să-i întăresc bietul său suflet prin creștinism; blestemul care îl apăsa greu și îl urmărea pas cu pas îl făcea însă să fie cu totul nepăsător sfaturilor mele. Uneori plângea, se vedea nimic și incapabil să mai lucreze, dar aceste scipiri fericite erau rare și revenea repede la viața lui tristă și lipsită de cea mai mică bucurie.

Educația ce i se dăduse fusese rea. Părintele lui nu pricepea comoara ce se afla închisă în sufletul fiului său și, prin

nepăsarea lui, l-a făcut să fie un nenorocit.

Copilăria lui tristă se continua printr-o tinerețe sfâșietoare, petrecută prin locuri blestemate; neînțeleș se pierdea în taverne mohorâte, pline de fum, în care se ridicau voci răgușite de femei:

*Barbar, cânta femeia-aceea,
Târziu, în cafeneaua goală,
Barbar cânta, dar plin de jale, –
Și-n jur era așa răscoală...
Și-n zgomot monștru de țimbale
Barbar, cânta femeia-aceea.*

*Barbar, cânta femeia-aceea...
Și noi eram o cetă tristă –
Prin fumul de țigări ca-n nouri,
Gândeam la lumi ce nu există...
Și-n lungi, satanice ecouri,
Barbar, cânta femeia-aceea.*

*Barbar, cânta femeia-aceea,
Și-n jur era așa răscoală...
Și nici nu ne-am mai dus acasă,
Și-am plâns cu frunțile pe masă,
Iar peste noi, în sala goală, –
Barbar, cânta femeia-aceea...*

În sânul familiei sale nu găsea nici o dragoste. Urât de ai săi, lipsit de orișice iubire, dânsul trecea prin viață ca un rătăcit și scriind pe marginea ei poezii minunate.

Bacovia, în puținele sale versuri, este el singur, după cum a fost pretutindeni un izolat, un blestemat care se închidea în eul său misterios cu boala sa, cu obiceiurile sale, și care, totuși, lăsa să străbată, din vreme în vreme, ecoul unei poezii originale.

Viața astfel petrecută este o povară, care duce la sinucidere, la gânduri rele și nepotrivite cu rostul nostru în societate.

Pentru Bacovia moartea era o licărire plină de speranță, nu din pricina credinței, dar pentru că era convins de liniștea mormântului.

Adevărul creștin, viața viitoare, erau pentru el lucruri neînțeleșe și gândurile ticăloase prindeau mai repede decât unul curat și istovit de creștinism. Ca om era cinstit; nimeni, după morala curentă, nu-i va putea imputa ceva și, prin gânduri ticăloase, înțeleg

scepticismul ce roade sufletul generației noastre.

Bacăul este un oraș mic și stupid, mai provincial decât orișicare altul. Satul acesta mare duce o viață lipsită de cugetare și în sânul său se plămădesc infamii și vicii.

Bacovia, Vasiliu după numele tatălui, este victima acestui mediu.

Părintele său, băcan destul de bogat, cu obiceiuri curioase, nevoind să știe nimic despre fiul său și dând din umeri când auzea vorbindu-se de versurile lui, oglindea în el mediul băcăuan. Nepăsător, trăia ca să strângă bani și nici nu își dădea seama de rostul vieții. Creștin cu numele, niciodată, îmi spunea Bacovia, nu voia să știe de biserică, și Hristos era necunoscutul nepriceput, o piedică, poate, în calea vieții sale.

Crescut de un asemenea om, nu este de mirare că Bacovia să fie un sceptic, care nu biruie atacurile satanice și nici nu vrea să le înlăture, jertfind totul dragostei pentru Mântuitor.

Peladan, dacă ar fi cunoscut pe Bacovia, cu imaginația sa bogată, l-ar fi numit poetul blestemat. N-ar fi greșit: Bacovia, cu marile lui însușiri, putea să fie azi cel mai bun poet din generația tânără și locul nu l-ar fi uzurpat.

Trista lui viață se stinge însă, departe de București. Pierdut în orașul său natal, Bacovia nu mai scrie, Bacovia nu mai dă semne de viață, dar cu siguranță că plânge, doborât de boală și de îndoiala necredinței.

În studiile literare ale părintelui Baunard ni se arată pustiirile îndoielii și necredinței printre poeții mai de seamă ai veacului trecut și, în pagini de-o frumusețe înălțătoare, dânsul ne arată, rând pe rând, cum mor cele mai nobile genii, începând cu Musset ce se stinge plictisit de viață și primește moartea cu o supremă mântuire, cu toate că aceasta trebuia să-i aducă chinurile infernului sau focul purificator al purgatoriului. Credința, care este marele sprijin al sufletului omenesc, lipsește azi din poezia românească și nimeni dintre scriitorii tineri nu are pentru Hristos dragostea ce întâlnim la Coppée și Huysmans după convertirea lor.

Scriitorii noștri, nepăsători, trec prin valurile vieții, nevoind să știe că traiul pământesc are un rost și că sufletul trebuie mereu să se înalțe prin

credință și fapte cinstite.

Tinerimea aceasta moare, tinerimea aceasta se zbate în mocirla unei vieți senzuale și Bacovia este scriitorul care întrupează mai bine și mai complet, lipsa de năzuință, necredința și zvârcolirile fără de țel ale unor oameni cu talent.

Georges Farcy, filosof și poet din școala lui Victor Cousin, cuprins de durerea îndoielii, scrie într-un moment de sinceritate: «*Je me plains de moi-même, qui ai dissipé mon temps, affaibli mes forces, rejeté ma pudeur naturelle, tue en moi la foi et l'amour*».

Cuvinte de adevăr și bune de-a fi săpate pe la intrarea tuturor școlilor noastre, care de aproape un veac de când au fost așezate pe temelii trainice nu ne-au dat nici un element serios, dar numai biete suflete din care s-a smuls dragostea pentru Hristos. Biserica este și ea vinovată: preoțimea bețivă și leneșă, necredincioasă și plină de patimi trupești, a preferat să-și mulțumească pasiunile ei și să nu bage în seamă grozava prăpastie spre care împinge țara românească.

Situația normală a acestei tinerimi e grozavă și nimeni nu se ridică din sânul ei ca să se întoarcă spre credință, după cum în fiecare an vedem în Franța: ieri Coppée, Huysmans, Bourget și Brunetière, iar azi Retté, Barrès și alții.

N-a venit încă ceasul mântuirii pentru țara aceasta și Dumnezeu o pedepsește greu. Să ne rugăm pentru ea, să ne amintim de Newman pe pragul convertirii sale la catolicism, de rugăciunile lui și să nu pierdem speranța unei reînvieri sufletești. Hristos e bun, e iertător, când vede în sufletul nostru licărirea credinței și pocăinței.

Niciodată nu am văzut licărirea credinței despre care vorbesc în sufletul prietenilor mei literari sau de școală și nici astăzi nu pot să am suprema mângâiere de a găsi ridicați prin credință mulți din cei ce se nimicesc ducând o viață plină de patimi trupești.

Sfântul Pavel în Epistola către Corinteni nu strigă desperat:

„Iar trupul vostru nu este pentru desfrânare, ci pentru Domnul și Domnul pentru trup. Dumnezeu pre Isus a înviat și pre noi ne va învia prin puterea sa. Au nu știți că trupul vostru este trupul lui

Hristos?” (VI, vers. 13-16).

Cuvintele acestea se pierd însă în pustiu și viața continuă a fi vibrândă de patimi și nemernicii.

Bacovia nu este o excepție și și-a plecat capul sub patimi, preferând, ca și ceilalți tineri, să fie la douăzeci și opt de ani un istovit, un gârbovit incapabil de mișcări generoase și de creații noi.

Acești tineri, bătrâni sufletește și trupește, sclavi ai patimei și voluptății, sunt opera voastră, puternici ai țării, care din politică ați făcut un mijloc de îmbogățire și nu unul de mântuire națională.

II

G. Bacovia – poet este, fără îndoială, mai interesant decât Bacovia, biet om doborât de boală și de îndoială.

Poezia lui, fără a avea sonoritatea unei fanfare de izbândă și fără a avea o formă desăvârșită, aduce în literatura românească o notă personală, lipsită de înrâuriri străine și plină mai totdeauna de imagini noi și îndrăznețe. Nu ne vom opri să studiem versificația lui Bacovia, din cauză că dânsa este plină de greșeli și nici nu vom avea pretenția să cerem unui poet tânăr impecabilitatea lui Lecomte de Lisle sau a lui Theophile Gautier când scriitorii noștri de seamă au o formă neîngrijită.

Educația literară a lui Bacovia, mărginită la citirea unor simbolști francezi și scriitori români, nu-i dăduse prilejul să cunoască pe marii artiști ai Franței. Ca și pentru Macedonski și Ov. Densusianu, simbolismul, mișcare de origine germană, era pentru Bacovia întruparea culturii franceze. Dacă pentru scriitorii cu pretenții de serioasă cultură franceză această eroare este de neiertat, pentru poetul Bacovia este o neînsemnată greșală fără de urmări serioase.

De la prietenii săi literari Bacovia nu avea ce împrumuta și niciodată n-a voit să se supună cu ei la riguroasa cenzură pe care Macedonski o exercita asupra scriitorilor tineri. Fire independentă, voia ca ceea ce tipărea să fie expresia credincioasă a sufletului său. Iată pentru ce Bacovia este cea mai interesantă figură literară a tinerimii de azi. Prietenii săi de poezie și tinerețe, Dumitru Munteanu (Donar), Engeniu Speranția, Mihail Cruceanu, Rigo-Pol și alții, toți împreună colaboratori ai

«Românului literar», se deosebeau de el prin concepțiile lor mai apropiate de realitate.

La Bacovia totul se înfățișează într-un colorit propriu și care dă poeziei sale un farmec deosebit:

*Aurora violetă
Se pătează de culori –
Venus, pală de fiori,
Pare-o stinsă violetă...*

Nimic nu-i mai frumos decât versurile ce le reproduce și în care poetul arată impresia ce are, privind prin ocheanul unui teatru mecanic:

*Plângea caterinca-fanfară
Lugubru, în noapte, târziu...
Și singur priveam prin ochene,
Pierdut în muzeul pustiu...*

*Și-n lumea ochenelor triste
Mă prinse sinistre gândiri –
În jurul meu corpuri de ceară,
Cu hâde și fixe priviri.*

*Și-acea caterincă-fanfară
Îmi dete un tremur satanic;
În racle de sticlă – princese
Oftau, în dantele, mecanic.*

*Și-atunci, am fugit plin de groază
Din sumbrul muzeu fioros,
Orașul dormea în tăcere,
Flașneta plângea cavernos.*

*Plângea caterinca-fanfară
O arie tristă, uitată...
Și stam împietrit... și de veacuri,
Cetatea părea blestemată.*

Dintr-un subiect banalizat de atâția scriitori de rând, Bacovia face o admirabilă poezie, tristă ca și dânsul, dar cât de frumoasă și cât de bine cuprinzând întregul fior al lumilor moarte pe care șarlatanii le plimbau prin bâlci. Pentru omul obișnuit, lumea hidoasă a teatrelor de iarmaroc este un subiect de nesfârșită desfătare. Bacovia, din contra, simte oroarea acestei înfățișări moarte, când scrie așa de frumos și așa de nou.

*Și-atunci, am fugit plin de groază
Din sumbrul muzeu fioros,
Orașul dormea în tăcere,
Flașneta plângea cavernos.*

Orașul stupid unde moare uitat i-a inspirat versuri viguroase și pline de noutate:

*E-o noapte udă, grea, te-neci afară.
Prin ceață – obosite, roșii, fără zare –
Ard, afumate, triste felinare
Ca într-o crăsmă umedă, murdară.*

*Prin mătăhăli mai neagră noaptea pare...
Și-voaie-n case triste inundată –
Și-auzi tușind o tuse-n sec, amară –
Prin ziduri vechi ce stau în dărâmare.*

Și-această tristă înfățișare se completează cu tabloul nenorocit al vieții pe care o duce:

*Ca Edgar Poe mă reîntorc spre casă
Ori ca Verlaine topit de băutură –
Și-n noaptea asta de nimic nu-mi pasă.*

*Apoi, cu pași de-o nostimă măsură,
Prin întuneric băjbăiesc prin casă,
Și cad, recad, și nu mai tac din gură.*

Pentru Bacovia, viața este un trist tablou:

*Imensitate, veșnicie,
Pe când eu tremur în delir,
Cu ce supremă ironie
Arăți în fund un cimitir.*

Tristețea aceasta, urmare a unei vieți sceptice, își găsește completarea în aceste rânduri:

*Sunt solitarul pustiiilor piețe
Cu tristele becuri cu pală lumină –
Când sună arama în noaptea deplină
Sunt solitarul pustiiilor piețe.*

*Tovarăș mi-i răsul hidos, și cu umbra
Ce sperie câinii pribegi prin canale;
Sub tristele becuri cu razele pale,
Tovarăș mi-i răsul hidos, și cu umbra.*

*Sunt solitarul pustiiilor piețe
Cu jocuri de umbră ce dau nebunie;
Păbind în tăcere și-n paralizie, –
Sunt solitarul pustiiilor piețe...*

III

Însemnătatea unui scriitor nu stă în legătura lui cu manifestările celorlalți oameni de litere din timpul său. Putem găsi la Bacovia aceste legături? Există ele într-adevăr?

Fără îndoială că poezia lui Bacovia cu noutatea ei îndrăznească, cu imaginile ei curioase, are o legătură cu câțiva din

simboliștii francezi, care au lăsat în amintirea lui urme adânci.

Când Bacovia scrie poezia *Decembre* se arată influențat de către Verlaine, după cum la rândul său Bacovia înrăurește asupra poeziei lui Ion Minulescu.

Ion Minulescu, ca și pseudonimul Ervin, la câțiva ani de la debutul lui G. Bacovia, vin și reiau genul acestui scriitor, dovedind mai puțină pricepere și originalitate. Dacă Bacovia știe să se dezrobească de reminiscențele poeziei simboliste, Ervin și cu Minulescu sunt obsedați de icoanele citite și le repetă în mod inconștient sau le refac în așa fel, încât se văd numaidecât de urmele sclaviei.

Poezia pentru Bacovia este o serie de impresii, care se succed unele după altele; aceste impresii sunt tablouri pictate repede, de un colorit robust, ceea ce nu întâlnim în versurile lui Ervin și Minulescu.

Bacovia nu-i un tehnician desăvârșit; desenul imaginilor sale e de multe ori greșit, dar totdeauna coloritul este minunat și subiectele noi.

Cu siguranță că trecerea lui Bacovia prin literatura română nu-i un incident.

Dacă Mircea Demetriad este poetul care a îndrăznit mai mult, din cauza talentului său viguros și original, Bacovia este și el un inovator fericit și un precursor al poeziei românești mai noi, am putea zice al poeziei de mâine.

*

„Rodica”, I, 3, 21 martie 1910, p. 18-19.

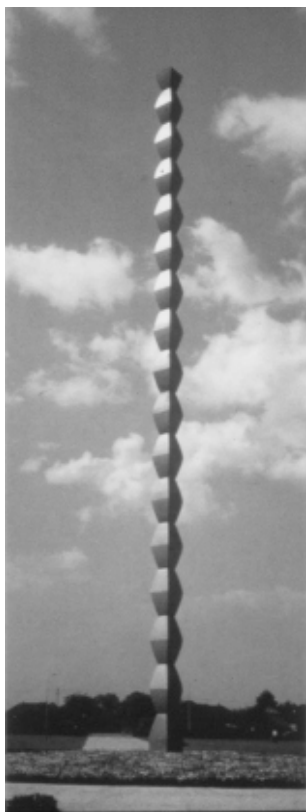
* Numele literar al lui Const. A. Ionescu (1882-1918). Întemeietorul revistei “Românul literar” și colaborator la “Revista literară”, “Adevărul de joi”, “Rodica” ș.a. A publicat cu numeroase pseudonime. S-a făcut cunoscut prin acuzația de plagiat pe care a adus-o dramei “Năpasta” a lui I. L. Caragiale. A tradus din J. Swift, H. de Graffigny, P. Castanier ș.a. A publicat volumele “Triumful crucii”, “Din umbră. Moravuri critice” ș.a., după Lucian Predescu, *Enciclopedia României*, Cugetarea, Ediție anastatică, București, 1999.

CONSTANTIN BRÂNCUȘI

(Hobița-Peștișani, Gorj, 1876 - Paris, 1957)

Fiul de țărani din Hobița Gorjului a plecat în lume la vârsta de 18 ani. Urmează Școala de meserii din Craiova (1894-1898), apoi Școala națională de arte frumoase din București (1898-1902), unde pentru scurtă vreme l-a avut profesor pe Ion Georghescu, apoi pe Vladimir C. Hegel. În timpul studiilor realizează bustul *Gheorghe Chițu*, un *Cap de expresie*, ca și o serie de copii - *Ecorșul* (împreună cu Dr. Gerota), *Vitellius*, *Capul lui Laocoon*. Mai realizează busturile *Georghescu-Gorjan* (1902) și *General Dr. Carol Davilla* (1903), așezat mai târziu (1912) în curtea Spitalului militar din București.

În 1904 pornește spre Paris, trecând prin Budapesta, Viena, München (aici stă un timp), prin Elveția. Obținând o bursă în Franța în 1905, se înscrie la Școala de arte frumoase, în clasa lui Antonin Mercié. În 1907 este acceptat practician în atelierul lui Rodin, pe care îl va părăsi, orgolios și plin de încredere, comparându-l pe maestrul său cu un arbore la umbra căruia iarba nu crește. Brâncuși creează acum *Portretul lui Nicolae Dărăscu*, *Bust de băiat*, *Cap de băiat*, *Supliciu* (1906), apoi *Rugăciunea* și *Portretul lui Petre Stănescu*, ce

constituie un ansamblu funerar comandat pentru Buzău (1907). Artistul începe să fie tot mai sigur de drumul pe care merge. Modelajul fin, sensibil la efectele luminoase se îndepărtează acum de incidențele de tip impresionist (Rodin) pentru a începe, în condițiile afirmării unor tendințe raționaliste, între care cubismul, o lungă luptă pentru surprinderea esenței, a ceea ce este durabil, sustras clipei. *Cumințenia pământului*, o primă versiune a *Sărutului* (1907), *Somnul* (1908), *Muza adormită* (1909-1910), *Pasărea măiastră* (1910), *Prometeu* (1911), *Domnișoara Pogany* (serie 1912-

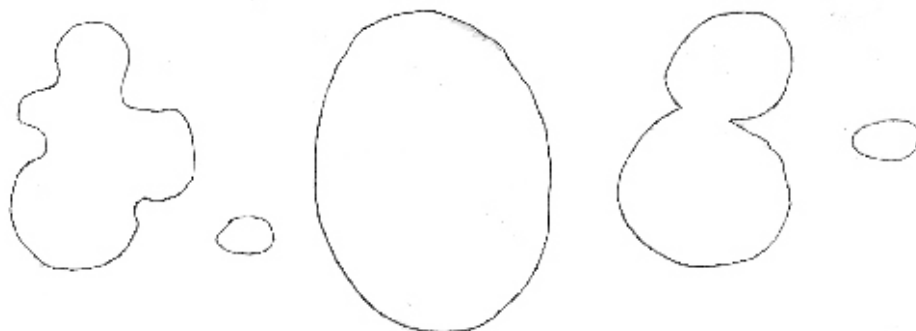
1933), *Primul pas* (1913) sunt lucrări ce marchează aplecarea spre valorile artelor arhaice, ale etniilor negre sau oceanice. În această perioadă se împrietenește cu Modigliani. Un alt prieten al său, pictorul Henri Rousseau, îi spune lui Brâncuși profeticele cuvinte: „...Tu ai transformat anticul în modern”. Sculptorul - din ce în ce mai cunoscut - se bucură de succes și în S.U.A., la New York, unde, în 1913, participă la Expoziția internațională de artă modernă (vezi *Armory Show*) și deschide prima sa expoziție personală la „Photo Secession Gallery” prin

În atelier

grija lui Alfred Stieglitz și Edward Steichen. Expune la manifestările grupărilor „Tinerimea artistică”, „Arta Română”, „Contemporanul” etc. Reducerea la structură a formelor organice are loc odată cu aplecarea spre formele primare, spre orizontul genezei vieții (*Principesa X*, 1916; *Primul strigăt*, 1917; *Nou născutul*, 1920; *Domnișoara Pogany*, *Leda*, 1920; *Începutul lumii*, 1924). Seria de „Păsări în văzduh” aduce ideea ridicării în spațiu, posibilitatea transcederii cadrului concret de existență. Brâncuși reușește să anuleze efectele gravitaționale, dematerializând, printr-o șlefuire îndelungă, volumele. Alteori - cazul *Coloanelor fără sfârșit* dintre 1918-28 - ideea de înălțare este asigurată de creșterea pe verticală a unor moduli geometrici. Brâncuși vine în România dând curs chemării Ligii naționale a femeilor din Târgu Jiu, care dorea să închine un monument eroilor patriei căzuți în timpul primului război mondial. Realizează tripticul *Masa tăcerii*, *Poarta sărutului* și *Coloana fără sfârșit* (1937-1938) - capodoperă a marelui artist. Aici, ca și în alte opere, Brâncuși regăsește dimensiunile artei populare, ale întregului patrimoniu cultural românesc, pe care le-a introdus în atmosfera agitată a artei moderne.

(Apud Constantin Prut, *Dicționarul de artă modernă*, Editura Albatros, București, 1982)

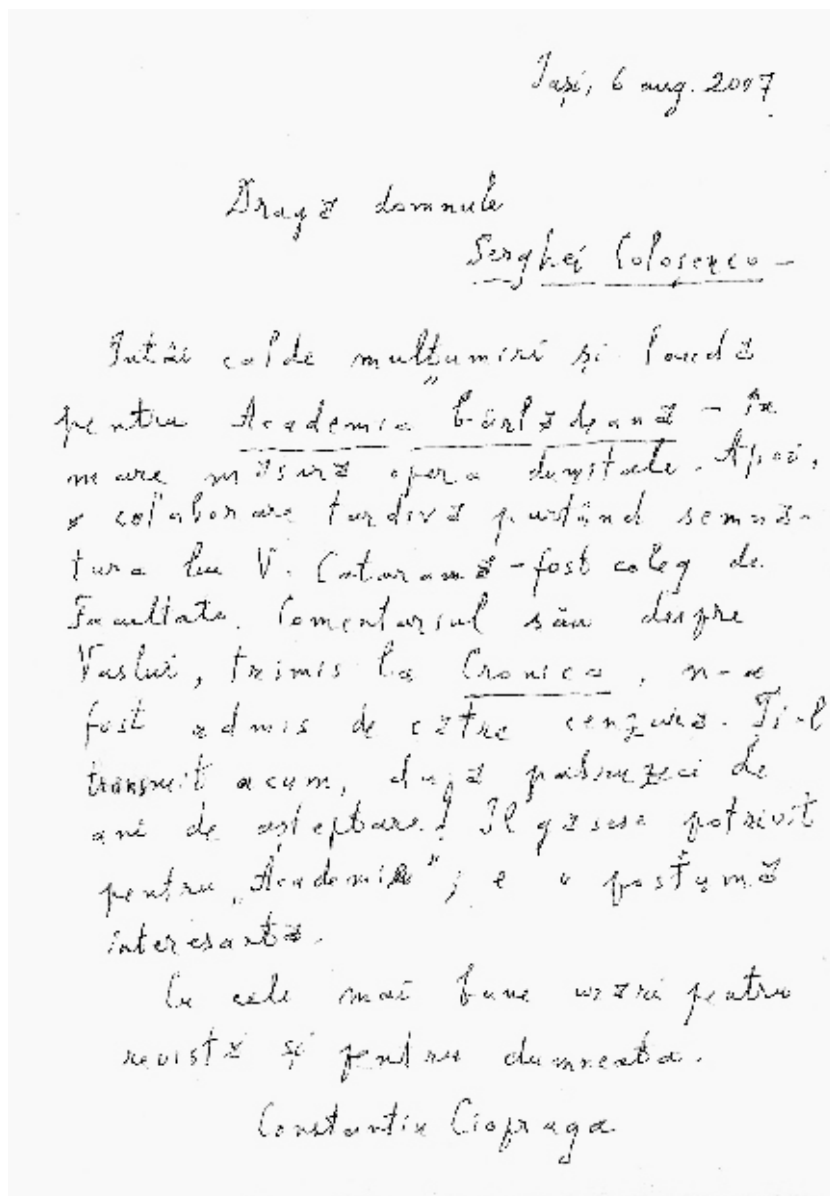

Schițe

C. Brâncuși

V. I. Cataramă

Un târg moldovenesc în literatură (Vasluiul...)

Imaginea Vasluiului e mai consistentă în literatura istorică prin funcția temporară de a doua capitală a Moldovei (după 1434), ca și prin nimbul bătăliei celebre din 1475 impuse de așezarea strategică a acestei porți naturale din ape și dealuri, din câmpii și păduri ca podul unei palme întinse, la capătul Țării de Sus. Aici își avea a doua reședință și curte domnească Ștefan cel Mare pentru satisfacții intime, meditații patriotice și înfăptuiri istorice cu spada.

Înscris odinioară ca „oraș mic” sau „târg” („Contemporanul”, vineri, 22 aprilie 1966, 16), destinul Vasluiului cunoaște o „evoluție impresionantă” (Traian Filip, „Evoluții”, „Scânteia”, luni, 26 septembrie 1966) pe harta de aur a României socialiste.

În panoul literaturii noastre, evident, de proporții reduse față de alte orașe, Vasluiul a căpătat o plasticitate modestă dar sigură prin vibrația patriotică, mentalitatea și atmosfera, cadrul și peisajul unor eroi, oameni și întâmplări majore sau anonime, semnificative în lumea târgurilor mici reflectate de la Vasile Alecsandri până la maestrul prozei contemporane, Mihail Sadoveanu.

Prințul umanismului românesc, Dimitrie Cantemir, în „Descrierea Moldovei”, după ce subliniază omenia și ospitalitatea țărânimii din Țara de Jos, ironizează ospeția vasluienilor: „Numai singuri vasluienii, nu au lădat aceasta, că nu numai că își închid casele și cămărilor față de oaspeți, ci când zăresc pe vreunul că vine, atunci se tănuiesc, îmbracă haine proaste și vin înapoi în chip de calici și cer milostenie înșiși de la streini”. Gh. Ghibănescu, autorul unei monografii („Vasluiul”, studiu și documente, Iași, 1926) încearcă să justifice această comportare. „Vasluienii au găsit mijlocul de orice fel de rechiziții, făcând pe calicii, curat vorba veche: bârlădenii făceau pe râioșii, vasluienii pe calicoșii”.

Mihail Kogălniceanu, avocatul târgoveților în litigiul dintre proprietăreașă Elena A. Șubin și interesele negustorilor embaticari, n-a lăsat urme în proza sa artistică, în schimb Vasile Alecsandri n-a precupețit arta sa în evocarea patriotismului eroic al vasluienilor. Optimismul și umanitatea sunt trăsăturile fundamentale ale celor două frumoase poezii *Peneș Curcanul* și *Sergentul* (Vasile Alecsandri, *Poezii*, Editura Tineretului). Devenite clasice, prin studiul lor de la întâile clase de școală, aceste două balade au impus prin tablourile dinamice vitejia și spiritul de sacrificiu al curcanilor vasluieni, dincolo de zidurile vechii cetăți, în spațiul național (și fără rezerve) pe multe căi mondiale.

Prezența lui Peneș Curcanul a fost atât de bine fixată, încât între cele două războaie mondiale, oameni simpli sau publiciști au adorat pe fostul erou într-un supraviețuitor al luptelor pentru independență, Constantin Țurcanu, care a trăit până în ajunul mării Eliberări. În plutonul de curcani, a participat și Constantin Țurcanu la ultimul onor de la Mircești, ca un omagiu din partea vasluienilor, coborâți din realitatea artistică pentru a-și saluta poetul în fața gropii.

Alecsandri a nutrit sentimente de dragoste pentru Vaslui și în poemul *Dumbrava Roșie* unde glorifică pe bătrânul Matei Cârjă, „om înțelept și harnic”, înconjurat de cinci sute de „racoveni năpraznici”. Matei Cârjă își dovedește curajul în luptă cu Toporski, dar și demnitatea umană în a respinge robirea acestuia. Episodul se încheie cu felicitările primite din partea marelui său voievod, Ștefan. Racova nu este uitată nici în *Odă ostașilor români*, deși ne surprinde faptul că Vasile Alecsandri, profund îndrăgostit de

meleagurile istorice vasluiene, n-a consacrat un poem celebrei bătălii de la Vaslui (cunoscută și de *Racova* sau *Podu Înalt*).

A încercat ceva, mai târziu, Alex. Papadopol Calimach să compenseze această lacună printr-o slabă narațiune epică, *Legenda Vasluiului*, 1871, compusă pentru scopuri politice. Modelul poemei de 64 strofe se află în *Dumbrava Roșie* a lui Alecsandri, dar fără nicio valoare, chiar ca o simplă cronică ritmată (Gh. Ghibănescu, op. cit., pag.IX).

Contemporanul lui Alecsandri, George Sion, autorul vestitei... „*mult e dulce și frumoasă*”... și al *Plugușorului* unionist, dar al unor amintiri profunde în coloritul de frescă istorică, este originar din Hârsova (Vaslui) pe care pasta descriptivă n-a uitat-o în momentul când își redacta *Suvenire contimpurane* (Proză, Biblioteca pentru toți). Valea Racovei cu satele învecinate, Laza, Florești, capătă viață prin prisma ochiului de copil care umanizează natura și vietățile. Într-un instantaneu de odinioară (situat cam pe locul din fața Gostatului Laza, peste apa Racovei) se reflectă interesul copilului pentru niște „animale în forma pisicilor, mici, cu cozile stufoase și foarte drăgălașe”. Refuzul familiei de a-i prinde o astfel de pisică din pădurea „de copaci foarte groși” e potolită cu greutate, deoarece aceste pisici nu erau decât veriverițe. Sion dă și o explicație asupra originii Hârsovei, prin aducerea a 40 de oameni din Transilvania de către tatăl său, pentru mâna de lucru. Târgul Vaslui e numai amintit, la Rateșul Cuza cunoaște pe Anca țigancă, bună cântăreață de arii populare, de care se îndrăgostește cu violență. Dacă poetul G. Sion a cărui fizionomie se aseamăna cu a lui Victor Hugo pentru delectarea amatorilor de curiozități, celălalt C. Sion, paharnicul de la Coșești, a dat de furcă istoriei pure și literare, nu atât prin falsurile sale, cât mai ales prin pamfletara *Arhondologie a Moldovei* (G. Călinescu, *Studii și cercetări de istorie literară*, Biblioteca școlară).

Memorialistica *Junimii* ne vorbește că în nevoia criticii s-a născut faimoasa *Duducă de la Vaslui* care în concepția junimiștilor „personifica oarecum mijlocia burgheză a criticilor revistei noastre mai ales de sexul frumos” (Iacob Negruzzi, *Amintiri din „Junimea”*). G. Panu însă precizează că Duduca de la Vaslui era o persoană bine cunoscută, care în revolta ei pe unele materiale poetice din „Convorbiri literare”, amenință redacția cu retragerea abonamentului. G. Panu reproduce și ceva din protestul epistolar în care, scandalizată, Duduca de la Vaslui încearcă să explice lipsa de etică a poeziilor publicate. „...O femeie poate orice ceti în mod anonim, dar ca să știe alții că ea citește asemenea lucruri nu-i tot una” etc. Problema pusă individual ca lectură și public ca abonată o jena pe această duducă într-un târg de acum, aproape un secol, unde abonații, indiferent de gen, se știau pe degete și se spionau reciproc, mai ales dacă era vorba de genul subțire. Obsedată de alte lucruri „și mai pipărate”, Duduca de la Vaslui prefera „a cumpăra *Convorbirile* cu numărul” (G. Panu, *Amintiri de la Junimea*, din Iași, Editura Remulus Cioflec). Duduca de la Vaslui mi se pare în afară de opțiunile celor doi memorialiști că luase ființă dintr-o bază mai profundă.

Mihai Eminescu în calitate de revizor școlar (1874-1875),

prin rapoartele și procesele-verbale de inspecție, ne-a dat pagini de emoționante convingeri pedagogice și artistice asupra școlii (localuri, cadre, concepții, metode etc.) din cele două județe Vaslui și Iași. P. P. Carp cu leagănul moșiei de la Țibănești își rezolva interesele personale și politice la Vaslui. Însuși Titu Maiorescu releva câteva aspecte ale Vasluiului din 1883 în „Însemnări zilnice”, vol. II, 1881-1886, Socec, în calitate de candidat la colegiul I. El notează că în diligența de Iași-Vaslui, după ce parcurge numeroase sate vasluiene (Poieni, Poiana Cârnelui, Movileni, Codăiești etc.) pe o vreme de ploaie cu drumuri desfundate, poposește peste noapte la familia Racoviță de Șorănești „unde erau acasă numai doamna, fiul său de 14 ani și fetița”. Fiul este viitorul savant Emil Racoviță, a cărei casă a devenit „memorială”. Pe „o ploaie torențială” demnă de lirica lui Bacovia, Maiorescu înoată prin noroi, deoarece „în Vaslui nu e nici o trăsură de piață. Trage la hotelul Iacob unde ia masa, vizitează Moara Grecească, apoi face „alte vizite electorale”, în urma cărora ales cu 23 de voturi din 25, mulțumește telegrafic din București lui Th. Rosetti (fratele Doamnei Elena Cuza și alt fondator al *Junimii*), George Racoviță etc.

Asupra preocupărilor lui Maiorescu față de Vaslui, însemnările tac. Numai în focul luptelor electorale de peste un an (1884) se enumeră Vasluiul și Iașiul printre alte districte acordate junimiștilor. Titu Maiorescu reține că la data de 23 octombrie 1884 și-a depus din nou candidatura la Vaslui. În zilele de vineri și sâmbătă, se afla la Vaslui, mulțumit că nu ploua, din nou la Hotelul Iacob și întâlniri cu vechile cunoștințe.

Epoca domnitorului Cuza a înregistrat numeroase fapte intrate în legendă. Însuși I. Lupașcu în *Supărarea lui Alexandru Ioan Cuza pe călugării greci* („Convorbiri literare”, n-rul 5, mai 1939) recunoaște aceasta. Impresia de documentație ne-ar încredința că la baza acestei povestiri, s-ar afla o întâmplare autentică, de vreme ce autorul ei ne înfățișează pe marele domn într-o excursie de informare pe meleagurile vasluiene în căruța mânăta de Afuristu și trasă de Pintenogu. Imaginea Văii Crasna e plină de autenticitate prin descripția ei. Căruța trece pe lângă satul Mânjești la cișmeaua căruia Afuristu adapă calul, apoi se îndreaptă spre Munteni unde se afla un „fel” de administrație a mănăstirii. Ajunși însă pe moșile mănăstirii grecești Chițoc, domnul e întâmpinat de patru vătăfi mănăstirești care, plini de înfumurare, îl conduc pe vodă la stăreție, pentru încălcarea moșiilor. Supărarea lui vodă Cuza se sfârșește prin înaintarea starețului sub escorta călărașilor la Iași, ridicarea condicilor în vederea confiscării moșiilor.

II

Nu de aceleași succese s-a bucurat la Vaslui C. Mille, membru de frunte al mișcării de la „Contemporanul”. În romanul său *O viață* (ca parte a doua a lui *Dinu Millian*), se narează hazliu o alegere în micul târg, când Cara (I. Nădejde) și Millian (Mille) sunt aclamați la hotelul Pârjoală de câteva sute de electorali. Aceasta însă nu era decât o înscenare, regizată de organele locale, deoarece ambii sunt luați la bătaie, scâpând abia în momentul când fac uz de revolver. E

prinsă cu satiră și simularea procurorului, amabil în aparență de a-i salva de furia poporului, de la hotel până la gară, sub escorta gardienilor, pentru a se descotorosi cât mai degrabă de inoportunii socialiști. Fără a intra în detaliile întâmplării de o perfectă identificare cu realitățile vremii, semnificative prin fapte și oameni, curse și perfidie, vom pomeni numai că acest roman prin confruntare cu *Mișcarea socialistă* a lui I. C. Athanasiu („Adevărul”, 1934) și materialele documentare, pune în lumină mentalitatea apolitică burgheză.

Al. Vlahuță a înscris în opera sa, pe o arie mult mai largă decât cea a Pleșeștilor, localități vasluiene folosite pentru mișcarea unor personaje în satele Poieniști, Florești, dar mai ales a minusculului târg Pungești în care Dan caută reconfortarea psihică. Valea Racovei, foarte bine cunoscută de autorul *României pitorești* unde se află Pungeștii, e înfățișată în culori crude și sigure: „Pe valea Racovei, la două ceasuri depărtare de Vaslui, e târgușorul Pungești. Nici o privesc deosebită; sunt locuri șterse prin care treci, fără să le vezi, ca pe lângă acei oameni, după care nimeni nu întoarce capul, nimeni nu întreabă cine sunt. Pe șesul din față o coamă lungă de lozii și de papură înseamnă cotiturile unui pârâu, a cărui matcă e uscată pe vreme de arșiță. Numai pe tăpșanul dinspre apus se vede un petic de dumbrovă rară; încolo stau măgurile dezvelite, miriște și imașuri cât bate ochiul. În vatra înclinată a târgului, căsuțe albe, cu prispe înguste de jur împrejur; la uliți, de o parte și alta, sunt înșirate dughene, multe din ele lipite sub același acoperiș de șindrile înnegrite de vechime, unele străambe, pleoștite și vârâte-n pământ până în ferești, parcă rânjesc la trecători. Unde și unde răsare câte-o clădire mai de seamă...”.

Mare parte din elementele reflectate de Al. Vlahuță își află confirmare în realitățile regionale, numai că inadapabilul Dan nu-și găsește fericirea în izolarea sa de la Pungești de lumea capitalei.

Ioan Adam, epigonul lui Vlahuță în proiectul unei trilogii, *Povestea unei șovăiri*, din care a dat la iveală romanele *Rătăcire* și *Sybaris*, pledează pentru teza sămănătoristă în a opune vieții urbane, regresivă silvestră.

Pădurea Fastana (Făstăci) constituie canavaua iubirii dintre haiducul Bujor și Duduia, fiica unei cucoane din Vaslui, incendiată de ideea unei dragoste umanitare față de iubitul ei plin de virtuți romantice. Așezați într-un bordei din Fastana, ei repetă fără vigoare artistică, existența lui Paul și Virginia. În protestul lor față de lumea capitalistă, cei doi rătăciți, ca și în cazul lui Dan, nu-și află o finalitate a idealului. Duduia fuge cu boierul Vanghele din Hârsova, iar Bujor se sinucide într-un chip naturalist, dar ingenios prin actul lui. Vieții citadine, sybarice, Ioan Adam, pe măsura aței subțiri, epice, a opus satul vasluian, identificabil, prin descripție, amănunte legendare, tarafuri de lăutari, mănăstire etc. Adam ne-a dat în acest roman și câteva stampe ale unor uliți vasluiene, aflate azi pe cale de dispariție.

În tripticul prozatorilor George Sion, Al. Vlahuță și Ioan Adam (fost învățător la Cursești) s-a înscris aria comună a Văii Racova, pe care se mișcă personajele în nota gravă, realistă (adesea naturalistă) și romantică a unei proze impuse

ca atare.

Vechiul târg n-a scăpat nici umoriștilor G. Topîrceanu și Gh. Brăescu prin materialul sugestiv de inspirație. „Periferia cu trăsăturile ei mic burgheze” (Const. Ciopraga, *George Topîrceanu*), se împarte în două tabere pentru efectul hazliu în balada *În jurul unui divorț*. Opiniile sunt împărțite ca într-o comedie; proiectate de un conflict țesut cu artă satirică, cele patru ipoteze, pro și contra despre cei doi soți, angajează la rândul lor apărări și acuzări, ca într-un veritabil ajun de proces. Aici ne interesează numai persoana lui Zoe, care înainte de căsătoria cu Mișu Șt. Popescu, a fost „bunătatea personificată”, i-a răbdat toate de când l-a luat, „a respins partide mult mai serioase” ca Jorj Athanasiu, Goldman de la Credit, Guță Popândău, angrosist de vinuri, toți cu situații destul de „bine”. Opinia adversă, inculcată de aceleași tente satirice, afirmă că Zoe este „o ingrătă”, și spre culmea ironiei e... „tocmai de la Vaslui”. Nimeni nu credea că era o bigotă, iar „franțuzește nu știa o iotă”.

Duduca de la Vaslui întinerește prin pana lui Topîrceanu și întregește mentalitatea categoriilor mijlocii din orașul de odinioară.

Satira lui Gh. Brăescu atacă „elita societății române” vasluiene în nuvela *Balul Prefecturii*, publicat pentru prima dată în „Sburătorul” (Anul II, nr. 7 și 8). Prozatorul cunoștea târgul mărunț, deoarece „sărac ca niciodată – și, mai grav, fără un rost în viață, – îl regăsim în anul 1893 la Vaslui, în casa surorii sale Lența Tăutu...” („Viața românească”, oct., nr. 10, 1962). Târgul nu e numit, dar poziția microscopică, așezarea geografică, linia ferată etc. declină incontestabil pentru Vaslui: „Orașelul e mic micuț, cât o batistă. Din centru privești spre cele trei bariere, prin care ies drumurile ce duc la Iași, Bârlad și Roman...” etc. În această urbe „prefectura, tribunalul și garnizoana alcătuiesc elita societății”, care trăiește spiritual din cancanuri pe seama unei tinere, Elvira, căsătorită din nevoi, cu inginerul Pinkler, cu mult mai în vârstă de cât ea. Tânăra însă, claustrată de către soțul gelos, îl părăsește la primul bal, pentru a parveni în lumea înaltă, împreună cu partenerul ei de tinerețe, Radu.

Romancierul Cezar Petrescu, ca bun cunoscător al Vasluiului a expus câteva personaje și întâmplări în sate nu îndepărtate de bătrâna cetate. Întoarcerea eroului Neculai Mocanu de la Moara Grecilor, după îndelungi episoade de captivitate, este șicanat de o jandarmerie stupidă (*Scrisorile unui răzeș*). Personajul din Chioaia (comuna Telejna), prin care lunecă cele două sânni, în care se aflau împărțite Luminița Vardaru, Elena Bilbor și Mihai, Laura Vardaru și Măguța Dobreanu, pune în lumină reacțiile sufletești față de război, iubire și copilărie (*Întunecare*). Sunt pagini pline de o puritate lirică, înrudite prin confesiuni cu epilogul *Medelenilor*.

Menite unei rețineri sunt și romanele lui Th. Râșcanu (de la Buhăiești), nepotul „răzvrătitului T. Râșcanu”, patruzecișioptistul, prieten cu Bălcescu. Sondând acțiuni de pe raza Buhăiești-Vaslui, *Ileana Lupului* (Alcalay) stigmatizează aceleași samavolnicii jandarmerești, procese înscenate, erori judiciare. Din familia lui *Velerim și Veler Doamne, Sfânta Dreptate* etc., romanul scriitorului vasluian a

fost confiscat în anii de dictatură. Noroc că a intervenit Nicolae Iorga printr-un articol de fond în „Neamul românesc” pentru încetarea abuzurilor, exercitate asupra autorului. Al doilea roman *Banul... ochiul dracului* denunță dezumanizarea burgheziei sătești în procesul de îmbogățire, ca în *Comoara lui Slavici*.

Imagini sporadice despre Vaslui se întâlnesc și la alți scriitori. Tudor Pamfile în *Hora de la Vaslui* ne prezintă un aspect din timpul primului război mondial. I. Bordea, medic la Vaslui, ne dă în genul Dr. Ulieru cortegiul de suferințe și umilințe ale distribuirii dreptății între țărani și marii proprietari de la Codăiești, Tanacu în *Amintiri din viața satelor moldovenești, Lume... lume...* („Însemnări ieșene”, 1938), printr-o viziune realistă, plină de compasiune față de lumea obidită.

Artista Aglae Pruteanu evocă în *Amintiri din teatru* (Iași, *Viața românească*), cu ochii aproape umezi, anii de copilărie de la Vaslui. Își amintește că se născuse aici, la o casă „împrejmuită de o mare grădină cu alee de salcâmi”. Efluvile copilăriei sunt legănate de „soare, flori, păsări”, zumzetul vietăților, vibrațiile aerului, pădurea din față, Valea Bârladului etc. Memoria n-o înșală deloc atunci, când distinge foarte bine pădurea Paiu, Chițoc și Lipovăț, „însuflețită de legende, care au fermecat pe toți vasluienii odinioară”. Nu a trecut cu vederea aici un stejar uriaș, căruia i se spunea în popor „copacul lui Ștefan cel Mare”. Apoi Aglae Pruteanu, crescută în atmosfera mitică și patriotică a marelui voievod, scrie: „Câte legende nu se spuneau în legătură cu copacul acela și cu o subterană care ducea de la ruinele palatului, a căror urme se mai vedeau până în apropiere de biserica Sf. Ioan, catedrala orașului. Câte povestiri frumoase auzeam în casa părinților mei. Legende și cântecele în amintirea marelui nostru voievod mi-au legănat copilăria”. Partea sudică și însorită a orașului, cu fereastră spre Bârlad și draperiile păduroase din fața gării par a fi cele mai emoționante pagini despre Vaslui, transmise prin cromatica unei sensibilități feminine.

Indiscutabil artist al evocării istorice, Nicolae Iorga se vedește un prieten al Vasluiului în *O viață de om* (1934). În *Istoria lui Ștefan cel Mare* consacră capitolul *Lupta de la Podu Înalt* filmării magistrale a mării bătălii din 1475. Înaintarea turcilor, condițiile atmosferice favorabile românilor, cadrul natural, dinamica luptei, eroismul poporului, strălucesc prin optica relevării legăturii indiscutabile dintre patrie, popor și domn în raport cu secuii sau chiar cu turcii. Nicolae Iorga se apropie în unele momente culminante de Mihail Sadoveanu, maestrul narațiunii istorice. În fața turcilor, după înfrângerea secuilor, Nicolae Iorga ne înfățișează grandoarea oștenilor români, animați, ca și la Bălcescu, de dragostea față de patrie și libertate: „Țăranii știau însă ce-i așteaptă pe dânșii și pe toți ai lor, din neam în neam, dacă se vor clinti copacii aceștia ai codrului, dacă o spărtură se va face în zidul lor de piepturi goale. Topoarele, securile, ciomegile, ghioagele bătură turbat asupra haitei lupilor; coasele începură să taie holda cruntă a picioarelor cailor turcești. Cu cât ținea mai mult frământarea, cu atât amestecul se făcea mai strașnic în desișul zăpăcit al dușmanilor etc...”.

Eroismul vasluienilor se întregește în mod armonios cu apoteoza marelui prozator Mihail Sadoveanu. *Noaptea de sânzien* cu elogiul naturii apărată în frumusețile ei de oamenii simpli înfrățiți cu flora și fauna umanizată în lupta comună împotriva exploatării barbare forestiere, își extrag seva din codrii vasluieni. *Viața lui Ștefan cel Mare*, dar mai ales trilogia *Frații Jderi*, prin oglindirea activității obștești, politice și patriotice din partea lui Ștefan cel Mare la curtea din Vaslui, se încheie cu magistrala luptă de la 1475, analizată cu vibrație critică de către Constantin Ciopraga (*Mihail Sadoveanu*, pag. 168): „În bătălii, răzeșii, sprijiniți de „mișei de rând”, cu arme primitive știu să fie înfricoșători. Lupta de la Vaslui, la care se oprește Sadoveanu descriind-o după Nicolae Iorga, reprezintă o izbândă a tuturor acestora. Pentru autorul *Fraților Jderi* ea echivalează grandiosul eminescian din *Scrisoarea III*, legat de alt moment. Accente poetice imprimă tabloului un mare patos epic; mișcarea oștilor sugerează vuirea talazurilor în furtună”.

Locașul de închinăciune ridicat în memoria acestei bătălii a atras atenția și lui G. Călinescu care, în *Călătorie de studii* (IV) din 1958 (*Cronicele optimistului*), nu se arată deloc încântat: „La Vaslui semnalăm un ultim vestigiu din timpul lui Ștefan cel Mare, o biserică restaurată crud...”.

...În prezent, premiat de două ori pe țară, pentru progresul esteticii urbanistice, Vasluiul, șantier pe dimensiuni și fațete industriale, locuibile și florale, așteaptă cu brațele deschise, ca și odinioară, pe noii cântăreți și prozatori.

12. X. 1967

O, tempora...

„Albina”, revistă enciclopedică populară, a apărut la București săptămânal (primul număr: 5 oct. 1897) și apoi cu intermitențe (pauze de câțiva ani) și a fost condusă inițial de un colectiv redacțional format din P. Gârboviceanu, C. Rădulescu-Motru, I. Otescu, G. Adamescu, N. Nicolescu, Const. C. Pop-Tașcă, V. Stoicănescu; ulterior, li s-au alăturat, în timp, Petre Dulfu, George Coșbuc, Ion Kalinderu, P. V. Năsturel. Au publicat, printre alții, și Al. Vlahuță, Mihail Sadoveanu, D. Anghel și Șt. O. Iosif, Octavian Goga, Ion Agârbiceanu, Artur Gorovei, A. D. Xenopol ș.a.

Din nr. 6, anul II, 8 nov. 1898, p. 183 am remarcat apelul pe care-l face învățătorul N. Pieptu cititorilor revistei. Îl reproducem mai jos:

Subsemnatul, învățător al școlii din comuna Valea Satului, cătunul Grajduri, județul Vaslui, dorind a înființa o bibliotecă populară în această comună, rog pe toate persoanele care doresc binele și propășirea țaranului român, să dea binevoitorul sprijin pentru aducerea la îndeplinire a acestei idei.

N. Pieptu

Învățător, Grajduri. Vaslui

Alexandru Mănăstireanu

Acorduri pe strune de suflet

Recent am primit de la profesorul și scriitorul Vasile Fetescu din Iași un prea frumos dar de suflet sub chip de carte cu un sugestiv și semnificativ titlu: „Acorduri pe strune de suflet”. În totului tot, o bijuterie literară ca formă și mai ales în privința conținutului de idei, fapte și aspecte multiple de educație.

După o activitate în învățământ de peste 40 de ani la Bărlad și Iași în funcții de conducere, autorul, binecunoscut pe meleagurile Bărladului și-a continuat activitatea prin scris, realizând până în prezent 10 cărți cu tentă educativă.

Am citit și recitat paginile acestui volum cu interes sporit și o înțelegere a problemelor pe care le pune în discuție, ca unul care am lucrat în acest domeniu.

Volumul conține proză scurtă și poeme în proză și tratează multitudinea de probleme ale procesului instructiv-educativ în care este implicat educatorul ca om al societății în general și ca om al școlii în special.

Urmărește atent procesul de educație în familie, la grădiniță, învățământul primar, gimnazial, liceal și chiar universitar.

Autorul spune răspicat. M-am alăturat căutătorilor de diamante pe care – spun eu – le-a șlefuit ca un adevărat bijutier, adăugându-le valențe sporite și noi carate.

Ca educator să nu te mulțumești cu binele de azi, ci să te gândești la cel de mâine, ridicând zi de zi ștacheta, asemeni sportivilor de performanță.

Ne îndeamnă să mergem înapoi la studiul copilului și al firului de iarbă, nefiind de acord cu lipsa caracterului în lumea în care trăim astăzi.

Este un nostalgic al lumii pure a satului de odinioară, manifestând o pătimașă dragoste pentru grădina de flori din gospodăria părintească, când oamenii dezmierdau florile cu vorbe duioase, așa cum face și astăzi autorul cu florile pe care le are în apartamentul personal. „Cine nu iubește copiii, florile și soarele, nu are ce căuta în învățământ”.

Adevăratul educator trebuie să se

implice total în activitățile culturale școlare și extrașcolare cu dăruire și pasiune.

Relevă momente de referință privind educația în familie, prin care copiii reprezintă capitalul investit iar nepoții dobânda acestui capital și tocmai acest lucru e mai important în educație.

Pe parcursul acestui volum se pot vedea și multe judecăți de valoare și aforisme ce caracterizează o viață plină de roadele muncii de la catedră și din afara ei, o anumită înțelepciune izvorâtă dintr-o permanentă preocupare de a fi de folos celor din jur.

Trasează jaloane de conduită morală, atât de necesare societății noastre actuale.

La cei 77 de ani ai săi, autorul este în deplinătatea forței creatoare. Până astăzi a tipărit zece cărți, însă, așa cum îl știu eu și așa cum se prezintă în momentul actual ca stare de sănătate și putere de muncă nu este exclus să ne mai bucure în viitor cu încă alte nestemate spre cinstea școlii românești și a slujitorilor săi devotați. Volumele realizate de profesorul și scriitorul Vasile Fetescu sunt cărți care au înglobat vasta experiență a unui educator cu vocație și tocmai de aceea ele ar trebui să fie cunoscute de orice educator, învățător ori profesor și chiar

de părinți sau bunici, care au o substanțială contribuție în creșterea și educarea generațiilor viitoare.

Cu vădită modestie, autorul strecoară în interiorul volumului și o altă formă a scrisului său, cu subtitlul „O altfel de proză”, adevărată poezie cu măsură, ritm și cadență prin care exprimă prisosul de gânduri, idei și sentimente ale unui om încercat de soartă, care nu cedează în fața greutăților vieții, ci luptă și devine **biruitor!**

Autorul inspirat, braț la braț cu soarele, hoinărește de-a lungul drumului celest până la căderea nopții. Apoi încalecă pe un nor și admiră colinele gătite cu holdele, umbrește coșaii care se pregătesc să prânzească și îndeamnă norul să dea o bură de ploaie pentru holde bogate.

„Încrezător în steaua vieții am pornit împreună să cucerim viața, această rețută inexpugnabilă ce nu poate fi subjugață și dominată decât de oamenii puternici cu caractere puternice”. Nu uită să pescuiască stele și luceferi și chiar luna, pentru iubită, pentru soție. Pentru autor fericirea este un elixir al celor care știu să se bucure de cel mai prețios dar – **viața**, iar „amintirile sunt spirit și gând și simțire – cenușă a sentimentelor trecute”.

Ca om al practicii educative „se închină înțelepciunii, iubirii adevărate și curate, speranțelor și viselor vieții” și în ultimă instanță „se închină pământului, care mă suportă, mă hrănește și mă primește în sânul lui pentru veșnică odihnă”. Apoi, zice autorul, „Binele nu vine de la sine, el trebuie dobândit prin luptă și cucerit pentru că **numai prin trudă și sacrificii se poate ajunge pe căi cinstite de la amar la nectar**”.

Am extras doar câteva perle ale unei gândiri de marcă, urmând ca cei care vor citi și reciti acest **dar de suflet** să descopere și alte asemenea bijuterii expuse într-un stil clar, cu termeni obișnuiți vorbirii curente, ușor de înțeles și mai ales ușor de parcurs ca lectură.

Ioan Baban

CASSIAN MARIA SPIRIDON

microportret literar

Cassian Maria Spiridon, poet, critic și istoric literar, membru al U. S. din România, s-a născut la Iași la 9 aprilie 1950. Și-a petrecut o bună parte din copilărie și adolescență în orașul Negrești, jud. Vaslui, unde a făcut școala primară și gimnazială, dar și studii secundare la Liceul Teoretic din localitate, absolvent din promoția 1969. A urmat apoi, între anii 1969-1975, cursurile Facultății de Mecanică a Institutului Politehnic din Iași și, după absolvire, a lucrat ca inginer în specialitate la Albești-Botoșani, la C.U.G. Iași și diverse Institute de cercetare în specialitate. A deținut apoi funcții de conducere, șef al colectivului de cercetare la C.C.S.I.T.U.M.P Iași.

Viitorul cărturar și scriitor a fost un cercetător în domeniul tehnologiei mecanice cu rezultate de excepție. Este autorul a peste 50 de inovații și invenții aplicabile la vremea respectivă. Printre acestea se află „ambutisarea neconvențională la rece a tablelor”. Întrebat într-un interviu dat redactorului-șef al „Adevărului literar și artistic” cum se împacă poezia cu știința, Cassian Maria Spiridon a dat un răspuns relevant: „...toate legile matematicii, ale mecanicii cosmice sunt de o mare simplitate și în același timp de o mare poeticitate”.

Spre sfârșitul epocii de tristă amintire, cercetătorul și poetul s-a revoltat împotriva regimului totalitar. În acest scop, împreună cu alți colegi de breaslă, a inițiat mișcarea de la Iași din 14 decembrie 1989, eșuată datorită excesivei supravegheri și nu în ultimul rând trădătorilor aflați peste tot. Inițiatorii au fost arestați și chiar urmau să fie executați pe 25 decembrie 1989. Dumnezeu a făcut ca tocmai acela care putea da asemenea ordine radicale să-și găsească sfârșitul binemeritat.

După 1990, Cassian Maria Spiridon s-a dedicat activității culturale, literare și publicistice. Este director fondator al revistei „Timpul” (1990), redactor la revista „Cronica” (1992-1994) și la „Evenimentul”, dar și redactor colaborator la postul TV -Europa Nova (1993-1995). A fondat revista de cultură „Poezia” în 1994, al cărei redactor-șef este și în prezent, așa cum este inițiatorul și redactorul coordonator al „Caietelor de la Durău”. În prezent conduce, în calitate de director, Editura „Timpul”, iar din 1995 este redactor-șef al prestigioasei reviste „Convorbiri literare”.

A debutat publicistic cu poezie în anul 1970 în revista „Amfiteatru”. A colaborat și colaborează la principalele reviste din Iași, din țară și din străinătate. Editorial a debutat în anul 1985 cu placheta de versuri „Pornind de la zero” care, „în spiritul acelor vremuri, a fost intens „îmbunătățită” de redactorul de carte”¹. Următorul volum de versuri, datorită împrejurărilor, va apare abia peste nouă ani, „Zodia nopții”, urmat de „Piatră de încercare”, „De dragoste și moarte”, „Intrare în apocalipsă”, „Arta nostalgiei”, „Întotdeauna ploaia spală eșafodul”, „Clipa zboară cu un zâmbet ironic”, „Dintr-o haltă părăsită”, „Intre două lumi” etc.

În volumul de debut, profesiunea de credință a poetului este exprimată cu o anumită asprime de ton liric chiar în poemul care dă titlul cărții. Ritmul poetic impus de starea de grație generatoare e unul alert, motivul fiind eternul conflict cu o lume în care orice adaptare este sortită eșecului. Poezia poartă un mesaj de natură etică, poetul recunoaște că este „implicat cu toate celulele / fioroșii mei neuroni / în evoluție / în existența socială / chiar dacă mi-am ucis / umbra...”² Starea de „zero”, de nimic (pornind de la nimic) este una problematică și interogativă în

același timp: încotro? dacă poetul se ocupă cu „trecerea sufletului prin sabie”, cu „trecerea trupului prin gloanțe” până îmbogățește fertilitatea Geei, („împrăștiator al fertilității”) și e un perpetuu condamnat. Zbaterea este zadarnică, zăgăzurile nu pot fi rupte, toate „mișcările sunt inutile... recunosc că sunt inutil / ca o sabie care n-a mai plecat la război / ca o carte pe care nimeni nu vrea s-o citească...”.

Cassian Maria Spiridon e un liric profund cu o disponibilitate imagistică rară în sensul în care aceasta nu mai are nimic comun cu ceea ce s-ar putea numi contemplarea frumosului, câtă vreme la nașterea poetului luna nu e decât o „doamnă cam coaptă, dezvirginată târziu și stângaci”. Poezia nu se mai alimentează din sublim, ci din grotesc (să fie oare vinovat numei Baudelaire?). Starea de „insatisfacție” lirică se prelungește și în volumul „Zodia nopții” din 1994: „tropăi, trec puntea / nu singur / nu fericit / duc sacul / de nervi / ca pe „Sfânta Scriptură”. De data aceasta se pare că deprimarea nici nu mai are cauze exterioare ci vine din interior, are izvor abisal, cum ar spune Lucian Blaga.

E un adevăr că nici un poet nu poate ocoli tema vieții și morții, dar la Cassian Maria Spiridon ea a devenit obsedantă. Edificator e poemul „Prim plan sau alternanța memoriei” din volumul „Zodia nopții”: „am obosit să fiu cenușă ... se trag în mine / cartușe trasoare / le văd trecerea dintr-o parte în alta/ a trupului / sunt înflăcărate și triste...”. Nu se poate trece peste suspinul la fel de obsedant din aceste poeme, „sufletul plânge”, „iarba crește peste mormânt”, marea „își lasă lacrima pe țărături”, „tai venele... să văd / omul fără sens / înghesuit în râpele morții”, materia are suflet pietros, „trăiesc moartea sufletului / numai așa voi scăpa de uimire” etc., etc. Nici în volumele următoare starea de grație nu se „amelioază”, ba, dimpotrivă, pare acută. După Eminescu și G. Bacovia, fără nici o exagerare, Cassian Maria Spiridon este unul din cei mai triști poeți români, sau, cum spune Romul Munteanu, poezia poetului ieșean are o „dimensiune tragică, învecinată cu nihilismul”³. „Un poet trist în tristă țară / ce poate fi mai trist vă-ntreb?”, iar întrebarea cere răspunsuri radicale, dar acestea nu stau sub semnul absolutului.

Exegeții „calificați” găsesc poate alte explicații, dar la nivelul receptării comune aceasta este impresia generală. Mircea A. Diaconu vorbește în „Instantanee critice”⁴ despre „o pierdere a sinelui”, dacă nu cumva „o întoarcere spre sine” (poate mai curând asta), iar Emil Iordache afirmă că poetul „nu are pe lume altceva decât cuvintele și de aceea pornește mereu de la zero.” Metafora e deja un simbol. În ultimele volume își face tot mai mult loc o poezie de inspirație filosofică: „viața trece ca o nălucă / primăverile vin și se duc... / mă lepăd de gândul cel veșnic / din urmă mă paște / nicicând înfrântă / nostalgia.” Să fie oare ceea ce numește același Emil Iordache, „spaima profetică?”.

Criticul și istoricul literar Cassian Maria Spiridon își descoperă vocația mai ales după 1995, când, devenind redactor-șef al revistei „Convorbiri literare”, își publică editorialele eseuri în paginile acesteia. Ar trebui să i se recunoască unul din meritele importante, acela de a fi scos revista de, sub influența politicului în care se împotmolise după 1989. Într-un fel reîmpământarea o tradiție junimistă, strădania lui Iacob Negruzzi de a nu scăpa de sub control revista din punct de vedere politic între anii 1867-1893. Deși majoritatea junimiștilor erau membri ai Partidului

Conservator, revista s-a păstrat în afara disputelor partizane.

Ajuns la conducerea revistei, redactorul-șef a publicat în fiecare număr (fără nici o vacanță) un editorial în care a pus în dezbatere o gamă foarte diversă de probleme: de istorie literară, de critică a criticii, de estetică, de filosofie literară, opinii, debateri, atitudini etc. La acestea se adaugă un număr mare de interviuri cu mari personalități literare din țară și din străinătate. Toate acestea au fost adunate și publicate periodic în volume; reținem seria „Atitudini literare”, din care au apărut până acum patru la Ed. „Cartea Românească” în 1999, 2002, 2003, 2006. Cel de-al treilea volum are ca titlu „Ucenicia libertății”.

Un studiu substanțial îi este închinat lui Petre Țuțea („Petre Țuțea între filosofie și teologie”). Într-un volum din colecția „Eminesciana” au fost adunate eseurile (opiniile) despre poetul nepereche. Studiul închinat lui Petre Țuțea din 2004 are ca obiect „Tratatul de antropologie” în care filosoful și gânditorul creștin încearcă să spargă hotarul dintre știință și religie. Potrivit gândirii sale „există o singură cale spre adevăr: calea creștină”.⁵ Omul este un etern semn de întrebare, viața lui stă sub semnul neîmplinirii... ori mergând pe această cale se ajunge la „concepția gânditorului” potrivit căreia „creștinismul... este singura „religie a libertății”.⁶ Autorul eseului face o amplă analiză a problemelor, sistemelor, stilurilor și certitudinilor gânditorului și filosofului creștin Petre Țuțea. Ultimul capitol al lucrării stabilește legăturile ce se pot face între filosofia lui Platon și Aristotel, a lui Kant și ideile gânditorului român plecând de la datele cunoscute.

În cele patru volume de „Atitudini literare”, autorul, realizează ceea ce s-ar putea numi în tablou „subiectiv” al literaturii române pe o perioadă întinsă între apariția Societății „Junimea”, până la afirmarea postmodernismului. Poeți, prozatori, esești, opinii estetice, poietică, mișcări literare, critica criticii, atitudini etc. își găsesc ilustrarea în paginile acestor cărți. Un loc aparte îl ocupă atitudinea eseistului față de ceea ce s-a petrecut în domeniul literaturii în epoca totalitară. Câteva titluri sunt sugestive: „Ruginit-au gratiile?”, „Cartea albă a diversității”, „La ce bun cultura?”, „O carte neagră a literaturii”, „Noua antologie și poezia contemporană (de la A. Toma la A. Păunescu și retur)”, „Scriitori în cazarmă” etc. din primul volum. Se afirmă aici o critică necruțătoare față de oportunismul literar din epoca de tristă amintire. Unele pagini din aceste volume dezvăluie un analist plin de simțire. Memorabile sunt eseurile dedicate lui Geo Dumitrescu, Ioan Alexandru, Nichita Stănescu, Gellu Naum etc.

Atitudinile literare ale lui Cassian Maria Spiridon reprezintă opinii legate de fenomenul propriu-zis, fără pretenția criticului și istoricului literar. Într-o notă la volumul „Atitudini literare” din 1999 analistul precizează: „Nu mi-am propus să fac critică, în sensul curent al cuvântului și nici obișnuita eseistică, atât de răspândită și uneori în exces apelată, ci doar a-mi exprima sau / și afirma, cu prioritate, câteva opinii, în genere, o atitudine față de un eveniment, îndeobște literar, fie o carte, o personalitate, o temă în dezbatere curentă sau referitoare la viața revistei „Convorbiri literare”. Afirmatia e notată în primul volum, dar în celelalte Cassian Maria Spiridon dovedește un spirit aprins, o dăruire de excepție în problematica literară, mari disponibilități în domeniu. Surprinde varietatea temelor.

Unele eseuri au în centrul atenției „critica criticii” („Spiritul critic în absența criticilor”). Pentru a nuanța ideea cităm un eseu în care se arată cât de riscantă este „lansarea cu trâmbețe a unui „talent” extraordinar, pentru ca apoi, actantul să intre în anonimat („O uimire care nu m-a părăsit cu totul”, din volumul I). Nu lipsesc articolele de filosofie a culturii („Transdisciplinaritatea

- un manifest pentru întoarcerea în istorie” și „Eminescu și transdisciplinaritatea”, din volumul III). În volumul IV, subintitulat „Orizonturi duble”, este reluată cu aceeași îndârjire vehemența anticomunistă raportată la literatură și artă. Volumul citat cuprinde eseuri recente, dintre anii 2003-2005, publicate în „Convorbiri literare” și „Poezia”. Merită citate „Tragedia Pitești” și „Un Congres al Uniunii Scriitorilor (din 18-23 iunie 1956)”. Tot în acest volum au apărut și studii închinat unor scriitori contemporani importanți, cum ar fi cel închinat lui Nicolae Breban. Un eseu cu caracter evocator este cel referitor la retrospectiva revistei „Convorbiri literare”, la cei 140 de ani de la apariție, „Istoria unei reviste”.

Studiul „Eminescu azi” din cunoscuta colecție „Eminesciana” nu este o carte în care criticul vine să așeze alte atribute în rafturile arhicunoscute la adresa marelui poet. Conceput pe patru părți distincte (biografie, prieteni și adversari, Veronica Micle și Eminescu azi), volumul aduce un omagiu nu numai lui Eminescu, ci și celor cu care a conviețuit. În „Puțină mitologie” autorul îl așază pe Mihai Eminescu între marile spirite ale culturii universale plecând de la controversele legate de locul și data nașterii poetului, aduse în discuție de Titu Maiorescu chiar în anul 1889. Și Homer, și Dante, și Eminescu s-au mitologizat prin incertitudinea originii lor. În acest sens, un citat din G. Călinescu pare grăitor: „De altfel, când e vorba de un mare poet, puțină mitologie nu strică”, și adaugă enunțului: „Cu atât mai mult cu cât este mai de interes și de folos să înceapă calendarul literaturii române cu Poetul Național și nu să se termine”.⁷

Diversitatea problematică nu poate fi epuizată într-un spațiu redus. Cel care parcurge cele patru volume de „Atitudini literare” descoperă un autor documentat la modul cel mai serios, dar și un om de atitudine, practicând, atunci când situația o cere, ceea ce Lovinescu numea, critică impresionistă, „o călătorie sentimentală de-a lungul unei opere”.

Un eseu intitulat „Marea înfățișare a lui Mihai Ursachi”, din 2006, este închinat poetului care, datorită regimului totalitar, a trăit o adevărată odisee, fiind, după propria lui afirmație, un „ambasador al Melancoliei”. Cartea are menirea de a oferi posterității adevărata față a poetului. „Aventurile terțului”, volum apărut la „Junimea”, tot în 2006, este o carte de filosofia culturii. Volumul adună eseurile publicate în „Convorbiri literare” pe o perioadă mai lungă de timp tratând această temă. Este aici o problemă a logicii bivalente potrivit căreia un enunț nu poate fi decât adevărat sau fals. Lucrarea este o incursiune în teoriile poetice, fie că este vorba despre Basarab Nicolescu, fie Ștefan Lupașcu sau Lucian Blaga. Se ajunge la formulări abstracte, chiar formule matematice.

Lectura cărților lui Cassian Maria Spiridon este de un real folos. Multe date de istorie literară, unele inedite, largesc problematica și aria informației, aducându-le în actualitate.

Note:

1. Emil Iordache, postfață la vol. „Pornind de la zero” 2000, p. 248;
2. Idem, p. 14;
3. Romul Munteanu, „Jurnal de cărți” („Cassian Maria Spiridon sau întoarcerea tragicului în poezie”), 1998;
4. Emil Iordache, op. cit p. 256;
5. Cassian Maria Spiridon, „Petre Țuțea între filosofie și teologie”, 2004, p. 11;
6. Idem, p. 14;
7. Ibidem, „Eminescu azi”, p. 11.

Ion Popescu-Sireteanu**Poeți dorneni***

Cunoscutul cărturar Gheorghe C. Patza (poet, prozator, filolog și istoric al locurilor sale natale) a avut buna idee de a aduna într-un buchet ceea ce i s-a părut mai reprezentativ în creația a 14 poeți care și-au desfășurat sau își desfășoară activitatea în Ținutul Dornelor. Ca motto al volumului stă poezia *Poeții de Blaga*.

Într-un *Cuvânt înainte*, autorul ne informează că la începutul anului 2000 a fost înființată la Vatra Dornei, Asociația Scriitorilor și Artiștilor din Țara Dornelor, care numără o seamă de personalități bine cunoscute sau care se află astăzi la început de drum literar-artistic. În oraș și în zonă se organizează importante activități culturale, între care lansările de carte ocupă un loc preferențial. Apare o revistă de cultură intitulată „Miezul lucrurilor”, iar Radio-Dorna are emisiuni culturale săptămânale pe care le conduce ilustrul prozator Gheorghe Grigorean, președintele Asociației dornene.

Fiecare dintre cei 14 poeți antologați este prezentat în ordine alfabetică, bio-bibliografic. Aceștia sunt: George Astaloș, Eugen Axinte, Violeta Câmpan, Anica Facina, Tatiana Guga, Anca-Aurelia Negruți, Platon Pardău, Gheorghe C. Patza, Cornelia-Maria Savu, Sandu Tudor, Rodica Ulea, Gheorghe Vicol, Radu Zaharescu și Vasile Zetu. Dintre aceștia, Gheorghe Vicol s-a născut în Vutcani, jud. Vaslui. A absolvit Liceul Pedagogic la Suceava și este învățător. A publicat numeroase cărți de versuri și proză pentru copii și este cetățean de onoare al comunei Ciocănești din jud. Suceava, unde își desfășoară activitatea didactică. Din textele prezentate în antologie, vedem că stăpânește o limbă artistică limpede, sprintenă și cristalină.

Despre celebrul George Astaloș aflăm că s-a născut la București în 1933 și că vine dintr-o familie germană cu rădăcini în Alsacia și că părinții și bunicii săi au trăit la Vatra

Dornei. Are legături permanente cu locurile în care i-au trăit înaintașii. A publicat peste 60 de cărți și este un bun prieten al scriitorilor bucovineni. A debutat cu piesa *Vin soldații* la Teatrul Casandra din București, în stagiunea 1968/1969. În 1971 i se oferă o bursă la Paris și se stabilește definitiv acolo, unde a fost timp de treizeci de ani redactor-șef al revistei „Nouvelle Europe”. A publicat proză, teatru, poezie. Este prezent în antologie cu 11 poeme.

Gheorghe Patza este născut în Neagra Șarului în 1947. A absolvit Facultatea de Litere și apoi Facultatea de Drept la Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași. A fost profesor, consilier juridic, director al Stațiunii balneo-climaterice Vatra Dornei. Azi este procuror. Membru al unor societăți și asociații. Țin să precizez că scrierile sale etnografice prezintă un interes aparte, întrucât au în vedere o zonă mai puțin cercetată, prin urmare aduce în atenția cercetătorilor material inedit.

Sandu Tudor (1896-1962) se numea Alexandru Teodorescu, născut în București. Studii neterminate în litere și filosofie. A luat parte la primul război mondial, ajungând ofițer; a fost profesor, ofițer de marină, pilot, jurnalist, pamfletar. A participat și la al doilea război mondial. Arestat și condamnat în mai multe rânduri. Se călugărește în 1945, înființează mișcarea spirituală ortodoxă *Rugul Aprins* la Mănăstirea Antim din București. În 1953 devine stareț al Schitului Rarău, de unde a fost arestat odată cu alți membri ai Rugului Aprins, condamnat la 25 de ani temniță grea, 10 ani degradare civică și confiscarea averii. Torturat în închisorile comuniste, moare la Aiud, fără a i se cunoaște mormântul. Are o interesantă activitate poetică și publicistică.

* Gheorghe C. Patza, *Poeți dorneni*, Botoșani, Ed. Axa, 2007, 172 p.

Gheorghe Râmboi-Bursucani**HAIKU-URI AUTUMNALE**

Pale reci de vânt Și doar zâmbet de soare – Ne-aduce toamna.	Rubin și aur Printre frunze de-aramă – Viile toamna.	Pădurii de-aramă Podgorii de rugină – E miez de toamnă.	Frunzele moarte Îmbrățișează solul – Spre renaștere.
Pete de rugină Pe frunze de smarald – Preludiul toamnei.	Lucesc pe ramuri Globuri de aur și rubin – Livadă de meri.	Nori de rugină Sunt viile și codrii – Toamnă spre sfârșit.	Brumă, ceață, ploi, Migratoarele pleacă – Ce tristă-i „Delta”!
Concert de greieri Strugurii s-arată-n pârg – Zvonuri de toamnă.	Cocorii-s la start, Coapte-s roadele toate – Toamnă în prag.	Într-un ultim joc Se hârjonesc în văzduh – Frunze de-aramă.	Picuri de-argint Se scurg pe ramuri nude – Ploaie de toamnă.
Tronează-n ramuri Felinare de aur – Gutuii toamna.	Dansează frunze-n Copacii triști și-agitați – Orchestra-i vântul.	Ninge cu frunze – Pe ramurile nude Doar vrăbii și ciori.	Stropi de cristal Ne biciuiesc fețele – Plouă năvalnic.
Se scald în soare Ciorchini de aur și rubin – S-au copt strugurii.	Nori de aramă Cât privirea cuprinde – Codrii toamna.	Sub copacii nuzi Frunzele de rugină Dorm somnul de veci.	Bobițe de-argint Se zdrobesc pe ferestre – Plouă-n rafale.

Dumitru Barău

Brăila

DEBUT**MOȘ TĂNASĂ***Colegilor mei, Geneveva, Jan,
Pompiliu și Mihai, în semn de afecțiune*

Moș Tănasă ieșise din cârciumă cu fața schimonosită de un rău ascuns. Băuse un rachiu tare care-i arse gura și mațele. Își aruncă privirea în lungul drumului fără a vedea ceva. Calul îi simți apropierea și întoarse capul. Învățat cu năravul bătrânului, se opinti în ham fără să mai aștepte îndemnul stăpânului.

Carul scârțâi sub înțepăturile bolovanilor și alunecă ușor la vale. Drumul-i greu și aspru, curge pe urmele lăsate de ploile rezezi de vară. Urcă și coboară pe povârnișurile dealurilor acoperite de pâcuri răzlețe de copaci. Casele, ascunse parcă de privirile indiscrete ale oamenilor, picotesc amorțite sub îmbrățișarea calduță a soarelui de toamnă. E o toamnă frumoasă și blândă ca îmbrățișarea duioasă a mamei după o lungă despărțire.

Moș Tănasă lasă calul în voia lui și-și proptește picioarele în fundătura căruței pentru a mai îndulci hurducăturile drumului. Oasele bătrâne îl dor, iar corpul aplecat în față se închină neputincios sub povara anilor. Are 82 de ani, dar nu-i dai vârsta. Fața-i alungită de greutatea timpului mai păstrează în obraji o culoare rozie, izvorâtă din prospețimea aerului curat de la țară. Calul se opintește din greu pentru a opri alunecarea carului, care-i aproape gata să i se urce în spinare. Moș Tănasă privește zbuciumul animalului, dar nu-l vede. Aude din când în când pietrele aruncate ca din praștie de sub roțile de cauciuc ale căruței. Mă vede mergând singur pe marginea drumului, căutând locurile mai umbroase. Mă măsoară lung cu privirea, dar nu-mi poate desluși rostul. Trage calul de hățuri spre stânga, căutându-mi apropierea. Simt înțepătura unor priviri curioase și întorc capul.

Moșul mă privește întrebător, fără a îndrăzni să-mi adreseze vreun cuvânt. Îi caut și eu privirea și-i dau curaj:

- Băiete, te văd singur și îngândurat, parcă n-ai fi de pe aici. Calul se apropie mult de mine, iar drugul de la căruță îmi atinse cotul. Formula de adresare „băiete” mi se păru ciudată și mă puse în incercătură. Nu credeam că la vârsta mea mai putea cineva să-mi spună „băiete”. Bănuiesc dorința moșului de a se distanța în timp de mine. Pun mâna pe scândura de la căruță, mă apropiu de moș Tănasă și-i zâmbesc cu bunăvoință. Încerc să spun ceva, dar nu reușesc. Mă îndeamnă să mă urc în căruță și-mi face loc lângă el. Îl ascult și mă așez în căruța care scârțâia din toate încheieturile. Moșul trage de hățuri și ogoiește calul, privindu-mă pe furiș. Îi spun de unde vin și unde merg și-i dau numele gospodarului cu care sunt prieten. Bătrânul mă privește cu înțelegere, dând aprobator din cap, spunându-mi că și el are drum într-acolo.

- Băiete, (iarăși adresarea cu „băiete”) am să te duc până la poarta gospodarului, pe care l-ai pomenit, deși ar fi trebuit să mă abat pe la un prieten, să-i duc răspuns la o întrebare. Câteva clipe de tăcere, acoperite doar de zgomotul copitelor calului, care se aburca din greu pentru a urca dealul, lăsau

impresia unui început de stinghereală. Ne întâmpină cu multă îndrăzneală și cu o ciudată curiozitate o femeie în vârstă. Schimbă între ei întrebări și răspunsuri legate de îndeletnicirile lor, dar ochii femeii rămân ațintiți asupra mea. Se apropie și mai mult de mine, mă privește în ochi și mă întrebă direct:

- Veniți de departe ?

Curios ca la-nceput, moș Tănasă mă îndeamnă din priviri, să-i răspund. Îi spun că într-adevăr, vin de departe, tocmai din ținutul Brăilei, pentru a rezolva o problemă de moștenire.

- Aici, la noi în sat ? sări femeia cu gura, stârnită și mai rău în curiozitatea ei, de răspunsul meu.

O liniștesc repede, spunându-i că locul cu moștenirea e în altă parte, dar nu departe de aici, peste dealul care se ridică blând în fața noastră.

Cei doi schimbă priviri între ei, vădit nemulțumiți de răspunsul meu. Le simt frământarea și pentru a-i mai potoli, îi întreb de numele unui boier, care a avut moșia pe acele meleaguri.

- Cum nu ! răspunse femeia cu ochii măriți și iscoditori. Moșul, curios și el, încearcă să mă prindă întrebându-mă:

- Care ? cel tânăr sau cel bătrân ?

Prind tâlcul întrebării și-i răspund că amândoi. Soția mea, zic eu, după o mică pauză, privind undeva înapoi, în timpul care umbra de amintiri, este urmașa lor. Cei doi se privesc între ei, apoi amândoi, se întorc spre mine și simt cum mintea lor li se învălmășește de o mulțime de întrebări pe care ar fi vrut să mi le pună. Calul, parcă tulburat și el de încordarea celor doi, dă să plece, dar moșul trage de dârlogi și-i suieră niște cuvinte, pe care numai animalul le pricepe, căci s-a și oprit. Moșul își amintește ceva și-i spune femeii că trebuie să ajungă într-un loc, unde are treabă și-i face semn să plece. Femeia îmi aruncă o ultimă privire și o ultimă întrebare:

- Și... ați rezolvat problema cu moștenirea ?

Îi răspund că nu în totalitate, dar încă ne mai judecăm.

Moșul trage de hățuri și calul înțelege îndemnul. Femeia se trage într-o parte, urându-mi să-mi ajute Dumnezeu. Eu strâng tare de scândura pe care mă aflam, căci căruța se înclinase mult spre dreapta obligându-mă să mă sprijin de umărul moșului. Acesta stătea neclintit, de parcă legea gravitației nu avea nici un efect asupra sa. El continuă să rămână drept, nestingherit, nici de drumul înclinat, nici de apăsarea mea.

- Domnule, (pentru prima dată îmi spunea astfel) dumneata ești mai tânăr, eu am trăit vremurile acelea, eu am suferit din cauza lor.

- A boierilor? sar eu de data aceasta.

- O, nu, Doamne ferește! se apăra moșul. Din cauza

comuniștilor, domnule, a celor care i-au jefuit pe boieri și i-au alungat pe rege...

Simt în glasul moșului fierbințeala sângelui care începuse să se arate în obraji.

Sunt tare bucuros că te-am cunoscut, îmi zise după o scurtă tăcere, n-am mai întâlnit de mult un om în fața căruia să-mi deschid sufletul. E tare greu să trăiești printre niște oameni cu care să nu poți comunica. Aș vrea să te întreb ceva, dar te rog să-mi răspunzi cât poți de sincer. E un lucru la care mă gândesc mereu și de care mă cutremur.

Se cutremură și calul care dă s-o ia spre stânga, pe drumul cunoscut, dar moșul trage puternic spre dreapta, vorbindu-i de data aceasta mult mai blând:

- Trebuie să-l ducem pe domnul la casa prietenului său, așa că fă bine și ia-o încotro te-ndemn eu. Calul se mai împotrivi odată, dar „mângâierea” biciului pe spinare l-a convins încotro trebuie s-o ia.

Tulburat de această întâmplare și de întrebarea pe care trebuia să mi-o pună, bătrânul se lupta cu o frunză de urzică lipită de mâneca hainei și care nu mai voia să se dezlipească. În sfârșit, se mai potoli, lovi încet și fără motiv calul cu vârful biciului și zise:

- E posibil să revină comuniștii ?

Întrebarea mă luă prin surprindere și mă puse în incurcătură. Trebuie să recunosc că această temere am avut-o și eu în mai multe rânduri. Și răspund că nu cred și nu se poate ca omenirea să mai tolereze așa ceva.

Privesc, pe furiș, chipul bătrânului și descopăr pe fața sa crisparea amară a nemulțumirii. Răspunsul meu nu-l satisfăcu. Privirile noastre se întâlniră pentru o clipă, apoi se despărțiră risipindu-se pe depărtările albastre ale cerului. Bruscu se întoarce spre mine și-mi zice cu vădită enervare:

- Dar, acum vreo 18-20 de ani, credeai că vom scăpa vreodată de comuniști?

Îi răspund că într-adevăr, nu prea credeam, dar o doream din tot sufletul.

- Ei vezi ! Asta e... sunt mulți care o doresc și acum.

N-apuc să întreb nici cine sunt aceștia și nici ce își doresc, căci o nouă întrebare, șoptită la ureche, părea să rămână fără răspuns:

- Dar despre rege ce părere ai ? E bine că i se dau proprietățile?

Se îndepărtă ușor de urechea mea, își îndreaptă anevoie spinarea, vrând parcă să mă privească de sus, ridică brațul drept și un glas pițigăiat și nervos, acompaniat de scrâșnetul copitelor pe drumul de piatră, tremura în gura bătrânului:

„Trăiască Regele în pace și onor

Apărător de țară și popor...”.

O pală de vânt fură cântecul bătrânului, fluierându-l în tremurul frunzelor din copacii de pe marginea drumului și din grădinile oamenilor.

Tace o vreme supărat de mersul calului, care nu știa să ocolească bolovanii cei mari. Se îndreaptă spre mine și-mi spune cu durere în suflet, dar și cu revoltă:

- Am avut și eu pământ, domnule, am avut casă mare și animale de muncă, dar pe toate mi le-au luat hoții de comuniști... Am ajuns slugă la ei...

Din nou tăcerea ne cuprinde pe toți și gândurile noastre rătăcesc fără a se putea opri undeva. Tăcea și moșul, tăcea și calul, tăceam și eu, iar cerul pălpâia albastru, prea albastru pentru o toamnă târzie. Frunzele moarte, alunecau dureros din copaci îmbrățișând pământul cu ultima sărutare caldută a verii. Ne rostogoleam neputincioși, venind parcă dintr-un timp al uitărilor trecute într-un prezent încețoșat de incertitudini.

Într-un târziu, moșul rupe tăcerea, zicând, parcă mai mult pentru dânsul:

- Domnule, la noi aici la țară, e tare greu.

Tac și privesc mâinile tremurânde ale bătrânului și aștept explicații:

- Eu nu am cu cine vorbi în satul acesta, oamenii mă ocolesc, iar eu nu sunt prea prietenos. Copiii aruncă vorbe urâte în urma mea, iar părinții lor îmi zic „țărănistul”. Sunt încă mulți care plâng după vremurile trecute, când era mai ușor să furi câțiva saci cu păpușoi, decât să trudești cinstit la munca ogorului.

La poarta gospodarului spre care ne îndreptăm se adunaseră mai multe femei așteptând întoarcerea pruncului nou născut de la biserică. Botezul său trebuie cinstit, după obiceiul pământului, cu bucate și băutură dulce, cu petrecere și voie bună.

Bătrânul trage hățurile spre sine, calul se oprește, iar eu cobor din căruță.

- Spune gospodarului la care mergi, îmi șopti bătrânul, că te-a adus de la biserică până acasă „Țărănistul” și urează pruncului său viață lungă și fericită.

Prind mâna stângă a bătrânului, care se sprijinea pe scândura de la căruță, îi simt asprimea pielii, dar și căldura izvorâtă din sinceritatea sufletului, îi privesc ochii blajini și albaștri ca cerul de deasupra noastră și îi mulțumesc pentru că ne-am cunoscut.

Dealurile pun stăpânire pe ochii bătrânului iar depărtările îi năpădesc sufletul.

Simte cum pământul se topește, inundându-i venele.

Chipul său ia forma copacilor, a frunzelor, a norilor, a cerului...Închid ochii și undeva spre apus zăresc în lumina prânzului licărul unei stele care apune...

Trăiască Regele în pace și onor !

Septembrie, 2006, într-un sat din județul Suceava.

Alexandra Cristina Grigoras

E sec și dulce zbuciumul uitării

Sihastre clopote de spumă s-anină-ntr-o răchită

Ca un mănunchi de sânziene pe călimara înnegrită.

Din zări silhii și-aruncă slovele genunea îmbujorată,

Iar ruguri reci și-aduc ofranda pe fața-mi încrunțată.

Topindu-se-n volbura vremii renasc din cenușa florilor albe

Când, pribegind pe chipu-mi trist, tăcerea ea mi-o soarbe.

Ramona Halapciug

Planuri de organizare a lumii postbelice

La sfârșitul celui de-al doilea război mondial rămăseseră, aparent, cinci mari puteri: Statele Unite ale Americii, Uniunea Sovietică, Marea Britanie, China și Franța. În realitate, lumea postbelică avea să fie bipolară, organizată în jurul a două mari puteri: Rusia Sovietică și Statele Unite ale Americii.

Înfrângerea Germaniei naziste și a Japoniei însemna dispariția motivului pentru care Marile Puteri se aliașeră. Neîncrederea se instala între învingători, iar cele două grupări de state se aflau față în față, având în frunte, occidentalii – Statele Unite ale Americii, țările comuniste sau în curs de comunizare – Uniunea Sovietică.

Încă din anul 1943, dar mai ales în 1944, cei trei mari aliați (Statele Unite ale Americii, Uniunea Sovietică și Marea Britanie) au abordat problema organizării lumii postbelice. Diplomația a jucat un rol important în discutarea problemelor unui posibil acord postbelic, în acest sens desfășurându-se o serie întreagă de conferințe internaționale: Casablanca (ianuarie 1943), Quebec (august 1943), Cairo, Teheran (noiembrie – decembrie 1943), Moscova (octombrie 1944), Ialta (februarie 1945) și Postdam (iulie – august 1945).

Una dintre cele mai importante, dar și cea mai controversată dintre întâlniri a fost cea de la Ialta, în Crimeea. Aici s-a discutat modul de administrare al teritoriului german și s-a adoptat o **Declarație asupra Europei eliberate**, prin care se promitea fostelor aliate ale Germaniei și țărilor care s-au aflat sub ocupație sprijin pentru constituirea unor guverne reprezentative¹.

Fiecare dintre cei trei avea, însă, o imagine diferită despre ce înseamnă reprezentativ, ceea ce a dus la interpretările ulterioare ale sovieticilor, pentru care „reprezentativ” era egal „comunist”. Se mai promitea stabilirea ordinii în Europa și refacerea economică. Hotărârile luate de către Cei Trei Mari, prin reprezentanții lor, în ceea ce privește viitoarea organizare a Europei postbelice reprezentau un compromis al momentului, în condițiile în care Japonia nu era încă înfrântă, armata sovietică deținea deja controlul în Europa Răsăriteană, iar Roosevelt dorea acordul lui Stalin pentru înființarea Organizației Națiunilor Unite².

În ceea ce privește Germania, s-a discutat din nou principiul capitulării necondiționate și nerecunoașterea nici unui guvern hitlerist. Germania urma să fie împărțită în zone de ocupație, Franța fiind invitată la insistențele Angliei, să facă parte din rândul puterilor de ocupație. Polonia urma să fie condusă de un guvern de unitate națională, format din comuniști, dar, în schimb, primea părți din Germania până la fluviul Oder. Rusia ocupa țările baltice, Nordul Prusiei Orientale, precum și teritorii din Finlanda, Cehoslovacia și România³.

S-a discutat foarte mult pe tema împărțirii Europei și a lumii la Ialta, însă există și opinii care contrazic această afirmație. A existat, în particular, o decizie ale cărei consecințe au fost considerabile. S-a fixat linia la care se opreau, pe de o parte, trupele venind din est și, de cealaltă parte, cele venind din vest. În mod nejustificat, această linie de demarcație a fost considerată ca fiind decizia de împărțire a Europei. Deci, este o legendă să spui că s-a împărțit lumea sau Europa la Ialta. A fost un acord despre un partaj, un acord secret între Churchill și Stalin, înainte de Ialta. Dar el a fost condamnat și respins de americani. Fuseseră stabilite procentaje. Acest gen de acord, absolut cinic, nu a fost reluat la Ialta. Mișcarea armatelor a antrenat partajul, nu al lumii, ci al Europei. Occidentalii ar fi putut să prevadă că linia de oprire a armatelor lor va fi și linia de oprire a democrațiilor de tip occidental.

Dar nu s-au gândit dinainte și nu i-au acordat dinainte Uniunii Sovietice dreptul de a face ceea ce a făcut⁴.

O nouă conferință între Cei Trei Mari s-a organizat la Postdam, în perioada iulie – august 1945. I.V. Stalin, C. Attlee, noul premier britanic și Harry Truman, noul președinte american au hotărât să încheie tratate cu fostele aliate ale Germaniei naziste: Bulgaria, Italia, Finlanda, România și Ungaria, înainte de a se semna cele cu Germania și Japonia. Unele ieșiseră din război încă din 1943 (Italia) sau 1944 (România) și contribuiseră apoi la înfrângerea fostului lor aliat. Ele semnaseră deja convenții de armistițiu, unele clauze fiind în plină aplicare. De asemenea, s-a instituit Tribunalul de la Nürnberg pentru judecarea șefilor naziști. Au fost delimitate zonele de ocupație în Germania, formându-se, totodată, Comisia Aliată de Control. Era declarată intenția de a promova democrația, demilitarizarea, dezarmarea și denazificarea Germaniei. Berlinul era împărțit în patru sectoare, iar un comandament cvadripartit își asuma administrarea orașului. De asemenea, s-a cerut Japoniei să capituleze, iar granița germano-polonă s-a stabilit pe râurile Oder și Neisse⁵.

Potsdam-ul a rezolvat puține. Multe dintre cererile lui Stalin au fost respinse: baza din Bosfor, apelul său ca sovieticii să devină administratori ai unora dintre teritoriile africane ale Italiei, precum și dorința sa de instituire a unui control exercitat de patru puteri asupra zonei Ruhr-ului și recunoașterea de către Occident a guvernelor instalate de Moscova în România și Bulgaria. Truman a fost și el contracarat în unele dintre propunerile făcute, cele mai importante cu privire la internaționalizarea Dunării. Cei trei șefi de stat au reușit totuși să elaboreze unele acorduri. Truman a reușit să-l facă pe Stalin să-i accepte punctul de vedere relativ la reparații: ca fiecare putere să-și ia reparații din zona sa de ocupație din Germania. Chestiunea crucială a frontierei vestice a Poloniei a fost pasată – Statele Unite și Marea Britanie au luat cunoștință de linia de demarcație Oder – Neisse a lui Stalin, dar și-au rezervat dreptul de a lua în discuție o revizuire ulterioară. În cele din urmă, Stalin a promis să dea ajutor în efortul de război împotriva Japoniei. Au rămas multe lucruri ambigue și nefăcute, așa cum se întâmplă adeseori când șefii de state nu pot cădea la înțelegere, iar chestiunile oarecum clare au fost trecute în seama miniștrilor de externe, pentru discuții ulterioare⁶.

Încă din timpul acestor conferințe, dar mai ales spre sfârșitul războiului, devenise clar faptul că alianța care existase între Statele Unite ale Americii, URSS și Marea Britanie începea să se destrame. Au existat momente în care confruntarea militară părea extrem de aproape, ca urmare a tensionării relațiilor dintre Uniunea Sovietică și Occident. Chiar dacă ostilitatea nu s-a transformat într-un conflict militar deschis, confruntarea s-a manifestat atât pe plan politic, economic, ideologic, tehnologic, dar și propagandistic.

Note:

1. Sergio Romano, *Cincizeci de ani de istorie mondială: pacea și războaiele de la Ialta până în zilele noastre*, Ed. Fundației Culturale Române, București, 1999, p. 16.
2. Hamilton Fish, *Pearl Harbor, Ialta și trădarea Europei*, Ed. Venus, Seria „Negru pe alb”, București, 1993, p. 32.
3. Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. V, Ed. Institutului European, Iași, 1998, p. 212.
4. Raymond Aron, *Spectatorul angajat*, Ed. Nemira, București, 1999, p. 125.
5. André Fontaine, *Istoria Războiului rece. De la Revoluția din Octombrie la războiul din Coreea 1917 – 1950*, vol I, Ed. Militară, București, 1992, p. 332.
6. Henry Kissinger, *Diplomația*, Ed. All, București, 1998, p. 396.

Roxana Galan

Despre prostie

Prostia e o floare deasă!

Te uiți la ea cum înflorește și te minunezi de atâta curăție, atâta nonșalanță, te face să te gândești ce lucru cu adevărat genial a spus Einstein: „...două lucruri sunt infinite în lumea asta: universul și prostia omenească, dar de primul nu sunt încă foarte sigur...”.

Faptul că prostia e nelimitată, rezultă în mod paradoxal din micimea ei. Ea este scurtă dar are pașii mari, e grăbită, goală dar cu cizme de piele, are tot ce-i trebuie pentru a fi deplină, desăvârșită.

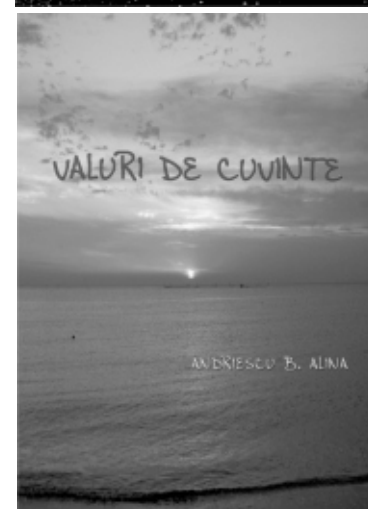
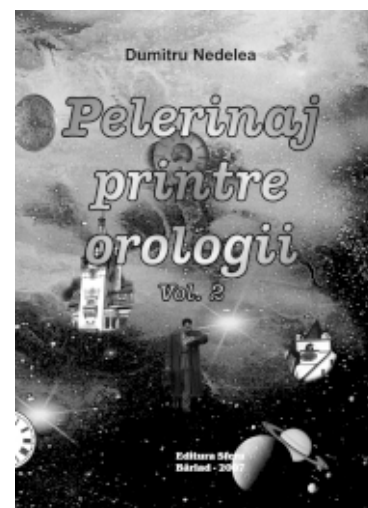
Prostia împarte omenirea în două categorii: adepții și fraierii. Adepții au caracter universal, pentru că au termen de valabilitate nelimitat în orice spațiu geografic, în orice mediu.

Să nu se creadă că banii elimină evidența prostiei, deși cine ar avea timp să mă creadă. Logic, spun adepții, banii ridică nivelul de inteligență în orice context: ei pot cumpăra studiile, posturile, asociații, măști părelnice cu chip vopsit inteligent, iubirea, autoritățile și chiar pe Dumnezeu, Doamne iartă-mă!

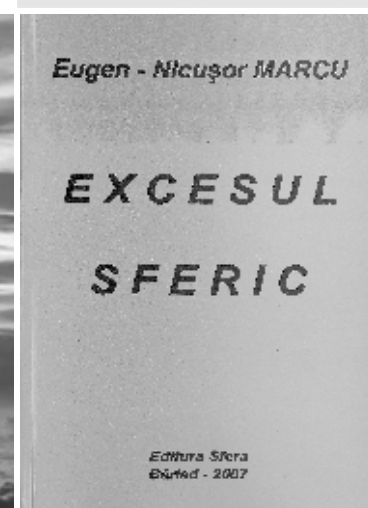
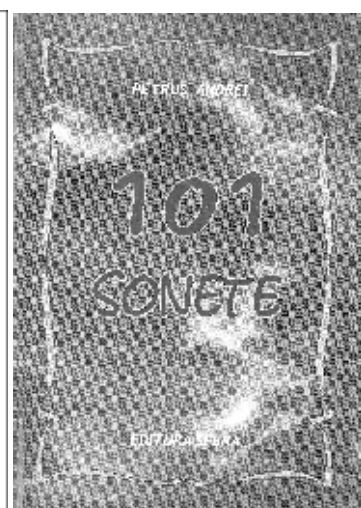
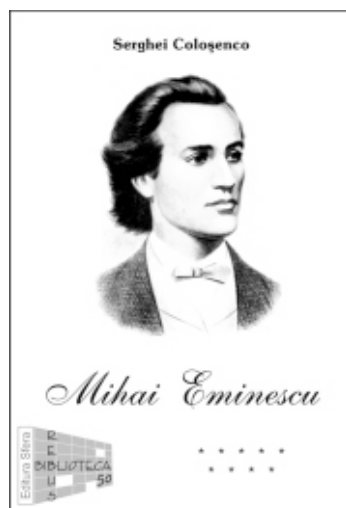
Se pune problema astăzi dacă se mai poate discuta despre morala prostiei. O să mă întrebăți dacă s-a discutat vreodată. Poate că nu a fost necesar, pentru că întotdeauna prostia, în milenii de istorie, a fost pusă la punct, redusă permanent, prin educație, mai ales religioasă, prin inocularea rușinii față de Ea. Omul a încercat permanent să se compare, să se apropie cât mai mult de Ființa absolută, deși era conștient de această imposibilitate. Acum, după ce i-am ucis pe zei și aproape l-am desființat pe Dumnezeu, rușinea, frica de prostie, a fost eliberată definitiv. Astăzi ea călătorește nestingherită prin lume, făcând ravagii, distrugând din fașă spirite, iar pentru că nu mai există eroi singulari care să o încătușeze, pentru că nici în așa ceva nu se mai crede, înflorește ca o buruiiană plină de flori frumoase dar ucigătoare, molipsind „jignitoarea” inteligența umană.

Acum câteva sute de ani prostia stătea în banca ei, rușinată și recunoscătoare că i se permite să trăiască. I se vedea chipul de la distanță... azi acest chip e deghizat în „catifele și brocarturi” de mare preț. În fața ei inteligența pălește, devine stânjenitoare, stă în banca ei, se autopedepsește, gândindu-se că ar fi mai bine să devină prostie, sau să se prefacă... pentru a supraviețui.

Dacă universul este infinit și are legătură cu infinitatea prostiei, înseamnă că aceasta din urmă este totuna cu universul, fiind cuprinsă în infinitate. Viziunea einsteiniană e înspăimântătoare, așa că trebuie făcut ceva cu inteligența umană. Ori o anihilăm și-i grăbim disoluția, ori o conservăm într-un muzeu pentru a o admira după secole, când, să sperăm că umanitatea va renaște și că va avea din nou nevoie de elementul esențial al redefinirii lui.

Cărți apărute la Editura "Sfera"

Mircea Coloșenco**Epigrama**

Locul epigramei, în clasificarea zecimală bibliografică, este în cel al *literaturii fugitive*, alături de acro/telestih, calambur, enigme (logogrif, șaradă etc.), epitaf, fără a fi o cenușăreasă a artei cuvântului. La antici, a apărut ca inscripție în versuri/proză pe monumente egiptene, babiloniene, etrusce, romane. Martial (43-104) a individualizat-o, introducând-o în literatura cultă (prima trad. rom., în limba română: „Alăuta românească”, Iași, nr. 2, 1838; trad. integrală de Tudor Măinescu, 1961), ca specie literară de sine stătătoare cu poantă/înțepătură elegantă, virulentă, adesea licențioasă. La noi, la români, de la întâia epigramă publicată de I. Heliade Rădulescu („Curierul românesc”, 1830) și până în prezent, ea nu și-a pierdut hazul și nici românul necazul!. Nu numai epigrama, dar toate scriiturile cu talent au caracter istoric, cu bătaie lungă și în alte epoci.

După părerea mea, epigrama este o mică piesă literară (indeobște) în versuri cu țintă precisă, un *alter ego* al haikului. Nu cunosc epigrame filosofice, însă ilogice – da, precum și de moravuri. Cât privește *secretul* unei bune epigrame, este simplu: dacă e secret, nu se divulgă. Scriu epigrame desecretizate, circumstanțiale, dar nu am păstrat nici o copie și nici nu le-am memorat. Consider orice epigramă (lipsită de sagacitatea invidiei/pizmei) drept tonifiantă/optimizantă, care nu dă semne/motive de supărare, ca un adevăr bine spus.

Citesc și cumpăr cu plăcere cărți de epigrame. În ediția critică dedicată operelor lui Al. Macedonski (Editura *Univers Enciclopedic*, vol. I, 2004, p. 1055-1110), i-am rezervat un

capitol special epigramelor acestui mare poet român controversat, pornind de la epigrama dedicată lui M. Eminescu („Literatorul”, IV, 7, iulie 1882, p. 413). Statutul epigramistului este cel al bunului simț, nu numai al talentului; exemplul lui Al. Macedonski este cât se poate de edificator: nu este iertat nici azi după trecere de decenii. Așa se explică și relația dintre autor și public care nu întotdeauna este reciprocă favorabil.

Duelurile epigramatice între români s-au dovedit a fi benefice, iar între ai noștri și străini, mai mult amiabile, în cenacluri. Extinderea formării de grupuri/nuclee/cenacluri/festivaluri ale epigramiștilor/epigramistelor este normală în vremuri liniștite și nu de dictatură politică/militară. Numai astfel pot coexista toate gusturile, să înflorească toate florile, iar detractorii să fie insipizi. Apariția *Dicționarului Medicilor Epigramiști* de Elis Râpeanu (2006, 132 p.) este o probă definitorie împotriva răuvoitorilor.

Să nu confundăm umorul cu satira, epigrama cu umorul: Ion Creangă umoristul nu a scris epigrame, în schimb satiricii I. L. Caragiale, Al. Macedonski, Cincinat Pavelescu au creații epigramatice de geniu pentru limba română, cu sare și piper al mentalului românesc.

Căci epigrama este un univers de gânduri în patru rânduri de duh.

N. R. Răspunsuri la interviul dat lui George Corbu, Președintele Asociației Epigramiștilor din România, în iulie 2007, la Biblioteca Academiei Române din București.

I. L. Caragiale*Lui Teleor*

Că n-am destulă sare-a mea
Te rog, amice,-a mă s-Cuză;
Dar c-aș fora-o altuia,
Nu cred să poți a m-A-Cuză.

Al. Macedonski*Unui amic poet*

Poetul, scumpe amice, este
Un fel de straniu smintit
Că dă jigodiilor pâine
Pe când îl latră mai cumplit.

Cincinat Pavelescu*Unui confrate*

A scris o carte de orice duh lipsită,
Și eu am cumpărat-o, deși știam că-i rea.
El cu modul ăsta de două ori profită:
Întâi de-a lui candoare, al doilea de-a mea!

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală “Academia Bârlădeană”.

Anul XIV, nr. 3(28), septembrie 2007,

Bârlad, Bd. Republicii nr.235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Ritta Mintiade, Bogdan Artene, Emanuel Cerbu.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

**Manuscrisele trimise pe adresa
redacției se publică în ordinea
necesităților redacționale.
Materialele nepublicate nu se
restituie.**

**Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.**

Apariția acestui număr a fost sprijinită financiar de domnul Ion Strătilă, din Piatra Neamț.